

**ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ ҲУЗУРИДАГИ
ИЛМий ДАРАЖАЛАР БЕРУВЧИ DSc.27.06.2017.Yu.22.01
РАҚАМЛИ ИЛМий КЕНГАШ**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ

БОЗАРОВ САРДОР СОХИБЖОНОВИЧ

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ЭРКИН ИҚТИСОДИЙ
ЗОНАЛАРИДА ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ ҲУҚУҚИЙ
ТАРТИБГА СОЛИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ**

**12.00.03 – Фуқаролик ҳуқуқи. Тадбиркорлик ҳуқуқи.
Оила ҳуқуқи. Халқаро хусусий ҳуқуқ**

**ЮРИДИК ФАНЛАР БЎЙИЧА ФАЛСАФА ДОКТОРИ (PhD)
ДИССЕРТАЦИЯСИ АВТОРЕФЕРАТИ**

Фан доктори (DSc) диссертацияси мавзуси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясида B2017.2.DSc/Yu37 рақам билан рўйхатга олинган.

Диссертация тадқиқоти Тошкент давлат юридик университетида бажарилган.

Диссертация автореферати уч тилда (рус, ўзбек, инглиз (резюме) Илмий кенгаш веб-сайтида (www.tsul.uz) ва «ZiyoNET» Ахборот-таълим порталига (www.ziynet.uz) жойлаштирилди.

Илмий маслаҳатчи: Эсанова Замира Нормуротовна,
юридик фанлар доктори, профессор

Расмий оппонентлар: Умаров Толибжон Абдуазизович
юридик фанлар доктори

Масадиқов Шерзод Абдуазизович
юридик фанлар номзоди

Етакчи ташкилот: **Ўзбекистон Республикаси**
Бош прокуратурасининг Олий ўқув курслари

Диссертация ҳимояси Тошкент давлат юридик университети ҳузуридаги DSc.27.06.2017.Yu.22.01 рақамли Илмий кенгашнинг 2018 йил «__» _____ соат __:__ даги мажлисида бўлиб ўтади (Манзил: 100047, Тошкент ш., Сайилгоҳ кўчаси, 35. Тел.: (998971) 233-66-36; факс: (998971) 233-37-48; e-mail: info@tsul.uz).

Диссертация билан Тошкент давлат юридик университети Ахборот-ресурс марказида танишиш мумкин (__ рақами билан рўйхатга олинган). (Манзил: 100047, Тошкент ш., А.Темур кўчаси, 13. Тел.: (998971) 233-66-36.

Диссертация автореферати 2018 йил «__» _____ да тарқатилди.
(2018 йил «__» _____ даги __ рақамли реестр баённомаси).

Н.С.Салаев,
Илмий даражани берувчи Илмий
кенгаш раиси, юридик фанлар
доктори, доцент

У.А.Тухташева
Илмий даражани берувчи Илмий
кенгаш котиби, юридик фанлар
номзоди, профессор.

Н.Ф.Имомов,
Илмий даражани берувчи Илмий
кенгаш ҳузуридаги илмий семинар
раиси, юридик фанлар доктори, доцент.

КИРИШ (докторлик диссертацияси аннотацияси)

Диссертация мавзусининг долзарблиги ва зарурати. Дунёда сўнгги йилларда эркин иқтисодий зоналарни ташкил этиш тенденциясининг ўсиб бориши, уларда ташқи савдо ва инвестиция муносабатларининг янада ривожланиши, ушбу ҳудудларга тўғридан-тўғри хорижий инвестицияларнинг кириб келиши ҳамда юқори технологияли янги ишлаб чиқариш қувватларининг ташкил этилиши, шунингдек рақобатбардош ва экспортга йўналтирилган маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳажмининг сезиларли даражада ошиши мазкур тузилмаларда тадбиркорлик фаолиятининг ривожланиши ва уни ҳуқуқий тартибга солиш заруриятини вужудга келтирмоқда. Ҳозирда дунё миқёсида 4300дан зиёд ўзига хос хусусиятга эга бўлган эркин иқтисодий зоналар фаолият кўрсатиб келмоқда¹.

Таҳлилларга кўра, ривожланган давлатлар (АҚШ, Хитой, Жанубий Корея, Бирлашган Араб Амирликлари ва бошқ.) тажрибасида эркин иқтисодий зоналар фаолиятига инновацияларни жорий этиш кун сайин ортиб бормоқда. Шу нуқтаи назардан эркин иқтисодий зоналарда иштирокчиларга янада қулай шароитлар яратиш мақсадида маъмурий тартиб-таомил ва рухсат бериш қоидаларини янада соддалаштириш, тадбиркорлик фаолиятини ҳуқуқий тартибга солишни такомиллаштириш, инвестиция жозибадорлигини ошириш ҳамда инвесторларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш механизмларини янада такомиллаштириш долзарб аҳамият касб этмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сонли Фармони билан тасдиқланган 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида “...мамлакатимизда фаолият кўрсатаётган эркин иқтисодий зоналар, технопарклар ва кичик саноат зоналари самарадорлигини ошириш, янгиларини ташкил этиш”² тенденциясидан келиб чиқиб, мамлакатимизда фаолият кўрсатиб келаётган эркин иқтисодий зоналарга инвестицияларни кириб келиши учун янада кенг имкониятлар яратиш, ушбу ҳудудларда ташқи савдо ва тадбиркорлик фаолиятини рағбатлантиришга алоҳида эътибор қаратилиши ҳамда мамлакатимизни дунё бозорида муносиб ўрин эгаллашини таъминлаш вазифасини қўймоқда.

Энг эътиборлиси, Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан 2018 йилни “Фаол тадбиркорлик, инновацион ғоялар ва технологияларни кўллаб-қувватлаш йили” деб эълон қилинганлиги ушбу мавзунинг долзарблигини янада кучайтирди.

Ўзбекистон Республикасининг “Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида”ги Қонуни (1996), Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Эркин иқтисодий зоналар фаолиятини фаоллаштириш ва кенгайтиришга

¹ Special economic zones <https://www.economist.com>

² Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ-4947-сон “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги Фармони // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда.

доир кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги (2016), “Ургут”, “Ғиждувон”, “Кўқон” ва “Ҳазорасп” эркин иқтисодий зоналарини ташкил этиш тўғрисида”ги (2017), “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги (2017) Фармонлари ва “Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Эркин иқтисодий зоналар ва кичик саноат зоналари фаолияти самарадорлигини ошириш борасидаги кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг “Эркин иқтисодий зоналар фаолиятини ташкил этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги (2017) қарори, “Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Эркин иқтисодий зоналар ва кичик саноат зоналари фаолияти самарадорлигини ошириш борасидаги кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги 2017 йил 25 октябрдаги ПҚ–3356-сон қарорини амалга ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги (2018) қарори ва ушбу соҳага тегишли бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган вазифаларни амалга оширишда мазкур диссертация тадқиқоти муайян даражада хизмат қилади.

Тадқиқотнинг республика фан ва технологиялари ривожланишининг асосий устувор йўналишларига боғлиқлиги. Мазкур диссертация республика фан ва технологиялар ривожланишининг I. “Демократик ва ҳуқуқий жамиятни маънавий-ахлоқий ва маданий ривожлантириш, инновацион иқтисодиётни шакллантириш” устувор йўналишларига мувофиқ бажарилган.

Муаммонинг ўрганилганлик даражаси. Халқаро хусусий ҳуқуқда эркин иқтисодий зоналар ва уларда амалга ошириладиган тадбиркорлик фаолиятининг айрим масалалари миллий ҳуқуқшунослик тизимида Ҳ.Р.Раҳмонқулов, О.Оқюлов, С.С.Хамроев, Б.Б.Тошев, Б.Б.Самарходжаев, Х.Т.Азизов, Б.И.Исмоилов, С.С.Гулямов, М.М.Камалов, И.Рустамбеков ва бошқаларнинг илмий ишларида¹ муайян даражада ўрганилган.

Хорижий мамлакатларда эркин иқтисодий зоналар ва унда амалга ошириладиган тадбиркорлик фаолиятининг ўзига хос жиҳатлари Susan Tiefenbrun, Thomas Farole, Tom W. Bell, Mary Jane Bolle, Brock R. Williams, Wei Ge, Andrew Cheesman, Richard Thoman, , Peter G. Warr, Douglas Zhihua Zeng, Yeow Teck Chai and Ooi Chooi Im, Fadi Abdulmoein Al Sakka, Heidi Hamed, Willemijn de Jong, Michael Engman, Osamu Onodera and Enrico Pinali, Aradhna Aggarwal, P. Pakdeenurit, N. Suthikarnnarunai Member, Iaeng, and W. Rattanawong, Hassan Hakimian, Stephen Creskoff and Peter Walkenhorst, Г.М.Костюнина, В.А.Баринова, В.А.Коцюбинский, А.Р.Мухлисова, В.В.Рыбалкин, Б.С.Игоревич, О.Е.Якимова, Д.М.Благов, О.В.Флоря, А.В.Гасумяновлар томонидан тадқиқ этилган².

Бирок, юқорида номлари келтирилган олимларнинг ишларида эркин иқтисодий зоналар фаолиятининг умумий жиҳатларига алоҳида эътибор

¹ Мазкур олимлар ишларининг тўлиқ рўйхати диссертациянинг фойдаланилган адабиётлар руйхатида кўрсатилган.

² Бу ва бошқа манбалар диссертациянинг фойдаланилган адабиётлар руйхатида келтирилган.

қаратилган бўлиб, айти пайтда мавзуни комплекс тадқиқ этиш долзарб ҳисобланади.

Шу билан бирга, мамлакатимиз эркин иқтисодий зоналарида тадбиркорлик фаолиятини ҳуқуқий тартибга солишга оид алоҳида монографик тадқиқот олиб борилмаган.

Диссертация мавзусининг диссертация бажарилган олий таълим муассасасининг илмий-тадқиқот ишлари билан боғлиқлиги. Диссертация тадқиқоти Тошкент давлат юридик университетининг илмий-тадқиқот ишлари режаси доирасида амалга оширилмоқда.

Тадқиқотнинг мақсади. Ўзбекистон Республикаси эркин иқтисодий зоналарида тадбиркорлик фаолиятини ҳуқуқий тартибга солишни такомиллаштиришга оид назарий ва амалий аҳамиятга эга бўлган таклиф ва тавсиялар, илмий хулосалар ишлаб чиқишдан иборат.

Тадқиқотнинг вазифалари:

эркин иқтисодий зоналар тушунчасига халқаро хусусий ҳуқуқ нуқтаи назаридан таъриф бериш ва ушбу ҳудудларнинг мамлакатимиз иқтисодиётини юксалтиришда тутган ўрнини ва унинг афзалликларини илмий жиҳатдан асослаб бериш;

эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолиятининг тадбиркорлик ҳуқуқи ва халқаро хусусий ҳуқуқ нормалари кесимида тартибга солинишини қиёсий таҳлил қилиш;

хорижий мамлакатларнинг эркин иқтисодий зоналарида тадбиркорлик фаолиятини ҳуқуқий тартибга солишнинг ўзига хос хусусиятларини очиб бериш;

эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолияти иштирокчиларининг ҳуқуқий ҳолатини ёритиб бериш;

эркин иқтисодий зоналарда корхоналарни рўйхатдан ўтказиш тартиби билан боғлиқ муаммоларни таҳлил этиш;

эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишга оид битимларининг ўзига хос жиҳатларини ўрганиш;

эркин иқтисодий зоналар иштирокчиларига бериладиган имтиёزلарнинг ўзига хос устуворлиги ва аҳамиятини кўрсатиб бериш;

“Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикасининг қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш бўйича назарий асосланган таклифлар ишлаб чиқишдан иборат.

Тадқиқотнинг объекти. Эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолиятини ҳуқуқий тартибга солиш соҳасида вужудга келадиган ҳуқуқий муносабатлар тизими ташкил этади.

Тадқиқотнинг предмети. Эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолиятини ҳуқуқий тартибга солиш соҳасидаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, ҳуқуқни қўллаш амалиёти, хорижий мамлакатлар қонунчилиги ва амалиёти, илмий-назарий қарашлар, шунингдек мазкур йўналишда вужудга келган муаммоларни ўрганишга қаратилган.

Тадқиқотнинг усуллари. Диссертацияни тайёрлашда умумлаштириш, дедукция, тизимли ёндашув, қиёсий-ҳуқуқий таҳлил, статистик ва амалиёт материалларини ўрганиш каби усуллардан фойдаланилган.

Тадқиқотнинг илмий янгилиги қуйидагилардан иборат:

Эркин иқтисодий зоналар дирекциялари эркин иқтисодий зоналарнинг Маъмурий кенгаши қарорлари ва эркин иқтисодий зоналарнинг ишлаб чиқилган бош режалари бўйича маъқулланган инвестиция лойиҳаларини жойлаштирилиши ва эркин иқтисодий зоналар дирекцияларида «ягона дарча» тамойили бўйича муҳандислик-телекоммуникация инфратузилмаси тармоқларига уланишга барча зарур рухсатномалар берилишини ташкил қилиши тўғрисидаги таклифлар асослантирилди.

«Ургут» ЭИЗ, «Ғиждувон» ЭИЗ, «Қўқон» ЭИЗ, «Ҳазорасп» ЭИЗ дирекциялари эркин иқтисодий зоналарнинг бутун фаолият кўрсатиш даврида солиқлар ва давлат мақсадли жамғармаларга мажбурий ажратмалар тўлашдан озод қилиш ҳақидаги таклиф асослаб берилди.

Эркин иқтисодий зоналар ва кичик саноат зоналар ҳудудида фаолият юритиш учун инвестиция лойиҳаларини танлаш ва жойлаштириш бўйича қарорлар қабул қилиш тўғрисидаги таклифлар асослантирилди.

ЭИЗ ва КСЗ ҳудудида белгиланган мезонлар бўйича хўжалик юритувчи субъектларни Маъмурий кенгашга қарашли ер ёки бино ва иншоотларни жойлаштириш, шунингдек, уларга ЭИЗ ва КСЗ қатнашчиси мақомини бериш тўғрисидаги қарор қабул қилиш бўйича таклифлар асослаб берилди.

Тадқиқотнинг амалий натижаси қуйидагилардан иборат:

«Эркин иқтисодий зона», «Эркин иқтисодий зона иштирокчилари», «эркин иқтисодий зонанинг ҳуқуқий режими»ларига доктринал таъриф ишлаб чиқилди. Ўзбекистон Республикасида «Фарм эркин иқтисодий зоналари»дан ташқари «Эркин туристик зоналар», енгил саноат соҳасидаги «Текстиль эркин иқтисодий зоналар» ҳамда алоҳида соҳаларга йўналтирилган эркин иқтисодий зоналарни яртиш мақсадга мувофиқ эканлиги асослаб берилди.

Эркин иқтисодий зоналарнинг Маъмурий кенгашига тегишли бўлган «Инвестиция лойиҳаларини кўриб чиқиш» ваколатини эркин иқтисодий зона Дирекцияларига ўтказиш тўғрисидаги таклиф ҳамда эркин иқтисодий зоналар ҳудудида эркин иқтисодий зона қатнашчиларига ер участкаларини ажратиш тўғрисидаги ваколатини туман (шаҳар) ҳокимлигидан эркин иқтисодий зоналар Дирекцияларга ўтказиш таклифи асослаб берилди.

Эркин иқтисодий зоналар ҳудудида жойлаштириш учун инвестиция лойиҳаларини танлаб олиш ҳамда эркин иқтисодий зоналар қатнашчиларини рўйхатдан ўтказиш учун Дирекцияларига ҳужжатларни топшириш тартибини янада соддалаштириш асослаб берилди.

Эркин иқтисодий зоналарнинг Дирекцияси ва иштирокчилар ўртасида тузиладиган Инвестициялаш тўғрисидаги битимда мустаҳкамланган низоларни ҳал этиш тартибини нафақат келишув йўли билан балки суд тартиба ёки арбитраж орқали ҳал этиш тўғрисидаги нормани киритиш таклифи асослаб берилди.

Эркин иқтисодий зоналар ҳудудида жойлаштириш учун инвестиция лойиҳаларини танлаб олишда, агар инвесторнинг тегишли соҳада ёки ўхшаш инвестиция лойиҳасини амалга ошириш бўйича иш тажрибаси мавжуд бўлмаса, инвестор Дирекцияга инвестиция лойиҳасини амалга оширишга жалб этаётган технологик ҳамкорлари тўғрисидаги маълумотни тақдим этиш тўғрисидаги тартибни бекор қилиш ҳақидаги таклиф илгари сурилди.

Эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорларни иқтисодий ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, шунингдек уларга янада қулай имкониятлар тақдим этиш мақсадида эркин иқтисодий зона иштирокчиларига бериладиган солиқ имтиёзларини ўзгартириш таклифи илмий асослаб берилди. Хусусан эркин иқтисодий зоналарда солиқ имтиёзларини ҳисоблаш муддати ЭИЗ¹ иштирокчисига эркин иқтисодий зона иштирокчиси деган гувоҳнома берилган кундан эътиборан эмас, балки солиқ имтиёзлари ЭИЗ иштирокчиси ўз корхонасини ишга тушириб, маҳсулот ишлаб чиқаришни бошлаган вақтдан бошланиши тўғрисидаги таклиф асослаб берилди.

Бундан ташқари, мамлакатимиз эркин иқтисодий зоналарида маҳаллий инвесторларнинг фаоллигини ошириш, уларнинг эркин иқтисодий зоналарга инвестиция киритиш ҳажмини ошириш мақсадида 3 йилдан 10 йил муддатгача бериладиган солиқ имтиёзлари ҳажмини 300 минг АҚШ доллари эквивалентидан 100 минг АҚШ доллари эквивалентига тушириш тўғрисидаги таклиф илгари сурилди.

“Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида”ги қонунга ўзгартириш ва кўшимчалар киритиш тўғрисида”ги қонун лойиҳаси ишлаб чиқилди.

Тадқиқот натижаларининг ишончлилиги. Диссертация ишининг ҳар бир боби якунида келтирилган хулосалар, шунингдек диссертация ишининг хулосасида ўз аксини топган умумназарий тўхтамлар, қонун ҳужжатларини такомиллаштириш ва ҳуқуқни қўллаш амалиётини ривожлантириш бўйича ишлаб чиқилган таклифлар фуқаролик ҳуқуқи, тадбиркорлик ҳуқуқи, халқаро хусусий ҳуқуқ фанида мавжуд бўлган назарий қарашлар, ушбу соҳадаги халқаро ҳужжатлар, хорижий мамлакатлар қонунчилиги, миллий қонунчилик нормалари, шунингдек ҳуқуқни қўллаш амалиётига асосланган. Ишдаги ахборот базасининг ишончлилиги фақатгина расмий нашрларда эълон қилинган статистик маълумотлардан, шунингдек монографик тадқиқотларда текширилган ва нашр этилган натижалардан фойдаланилганлиги билан белгиланади.

Бундан ташқари, тадқиқот ишида муаллиф томонидан 2016 йил август ойида “Навоий” эркин иқтисодий зонасида амалга оширилган стажировка давомида олинган амалиёт материалларидан фойдаланилган.

Тадқиқот натижаларининг илмий ва амалий аҳамияти. Ушбу тадқиқот эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолиятини ҳуқуқий тартибга солишнинг назарий асосларини ривожлантиришга, эркин иқтисодий зоналар тўғрисидаги қонунчиликни такомиллаштиришга хизмат қилади. Диссертацияда баён этилган қоидалар, яратилган хулосалар, ишлаб чиқилган

---

¹ Бундан кейинги матнда эркин иқтисодий зоналар “ЭИЗ” деб юритилади

таклиф ва тавсиялардан ушбу муаммога доир илмий тадқиқотлар ўтказишда, эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолиятини ҳуқуқий тартибга солиш бўйича амалдаги қонун ҳужжатларини такомиллаштиришда, шунингдек “Эркин иқтисодий зоналар фаолиятини ҳуқуқий тартибга солиш”, “Халқаро хусусий ҳуқуқ”, “Инвестиция ҳуқуқи”, “Ўзбекистон Республикасида эркин туристик зоналар”, “Ўзбекистон Республикасида фарм саноат эркин иқтисодий зоналари” модулларини ишлаб чиқиш ва уларни юриспруденция, иқтисодиёт ҳамда фармацевтика соҳасига ихтисослашган олий ва ўрта махсус таълим муассасалари ўқув жараёнида, ўрганилган муаммога оид ўқув адабиётларни тайёрлашда фойдаланилиши мумкин.

Тадқиқот натижасида ишлаб чиқилган амалий таклиф ва тавсияларнинг аҳамияти қонун ижодкорлиги, эркин иқтисодий зоналар фаолиятида, шунингдек, эркин иқтисодий зоналарнинг инвестицион жозибадорлигини янада ошириш, ушбу ҳудудларда фаолият юритаётган тадбиркорлар учун янада қулай шарт-шароитлар яратишда, юридик, иқтисодиёт ва фармацевтика таълим муассасаларининг ўқув жараёнида фойдаланишда намоён бўлади.

Тадқиқот натижаларининг жорий қилиниши. Ўзбекистон Республикаси эркин иқтисодий зоналарида тадбиркорлик фаолиятини ҳуқуқий тартибга солиш тадқиқоти бўйича олинган илмий натижалар асосида:

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига эркин иқтисодий зоналарни стратегик йўналишлар бўйича яқин ва узоқ муддатли ривожлантириш, шунингдек уларни фаолият кўрсатиш самарадорлигини ошириш бўйича ваколатларни ЭИЗ Маъмурий кенгашига бериш тўғрисидаги таклифлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил 29 декабрдаги “Эркин иқтисодий зоналар фаолиятини янада такомиллаштириш ва самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 418-сон қарор билан тасдиқланган Эркин иқтисодий зоналарнинг Маъмурий кенгаши тўғрисидаги Низомда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикасининг ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги Хорижий инвестицияларни ахборот билан таъминлаш ва кўмаклашиш агентлигининг 2017 йил 16 январдаги ММ-25/03-19-сонли маълумотномаси). Ушбу таклифларнинг қабул қилинганлиги эркин иқтисодий зоналарни фаолият кўрсатиши самарадорлигини оширади.

Инвесторлар томонидан қабул қилинган мажбуриятлар бажарилмаган тақдирда, инвестициялаш тўғрисидаги битимларни муддатидан олдин бекор қилиш тўғрисида қарорлар қабул қилади ёки Дирекцияга судга даъво ариза киритиш тўғрисида кўрсатма бериш бўйича ваколатларни ЭИЗ Маъмурий кенгашига бериш тўғрисидаги таклифлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил 29 декабрдаги “Эркин иқтисодий зоналар фаолиятини янада такомиллаштириш ва самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 418-сон қарори билан тасдиқланган Эркин иқтисодий зоналарнинг Маъмурий кенгаши тўғрисидаги Низомда фойдаланилган (Ўзбекистон Республикасининг ташқи иқтисодий алоқалар,

инвестициялар ва савдо вазирлиги Хорижий инвестицияларни ахборот билан таъминлаш ва кўмаклашиш агентлигининг 2017 йил 16 январдаги ММ-25/03-19-сонли маълумотномаси). Мазкур таклифлар эркин иқтисодий зонада фаолият юритаётган инвесторларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини химоя қилиш самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Эркин иқтисодий зоналар Дирекциялари эркин иқтисодий зоналарнинг Маъмурий кенгаши қарорлари ва эркин иқтисодий зоналарнинг ишлаб чиқилган бош режалари бўйича маъқулланган инвестиция лойиҳаларини жойлаштирадилар ва эркин иқтисодий зоналар Дирекцияларида “ягона дарча” тамойили бўйича муҳандислик-телекоммуникация инфратузилмаси тармоқларига уланишга барча зарур рухсатномалар берилишини ташкил қилиш тўғрисидаги таклифлар, шунингдек “Ургут” ЭИЗ, “Ғиждувон” ЭИЗ, “Қўқон” ЭИЗ, “Ҳазорасп” ЭИЗ дирекциялари эркин иқтисодий зоналарнинг бутун фаолият кўрсатиш даврида солиқлар ва давлат мақсадли жамғармаларига мажбурий ажратмалар тўлашдан озод қилиш тўғрисидаги таклифлар Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 12 январдаги “Ургут” ЭИЗ, “Ғиждувон” ЭИЗ, “Қўқон” ЭИЗ, “Ҳазорасп” эркин иқтисодий зоналарини ташкил этиш тўғрисидаги ПФ-4931-сон Фармонида фойдаланилган (Ўзбекистон Республикасининг ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги Хорижий инвестицияларни ахборот билан таъминлаш ва кўмаклашиш агентлигининг 2017 йил 16 январдаги ММ-25/03-19-сонли маълумотномаси). Ушбу таклифларнинг қабул қилинганлиги эркин иқтисодий зона ҳудудида фаолият юритмоқчи бўлган хорижий ва маҳаллий инвесторларга янада қулайлик яратади.

Тадқиқот натижаларининг апробацияси. Тадқиқот натижалари 5 та халқаро ва 10 та республика миқёсида ўтказилган илмий-амалий конференцияларда апробациядан ўтган.

Тадқиқот натижаларининг эълон қилинганлиги. Диссертация мавзуси бўйича жами 32 та илмий мақола (4 таси хорижий нашрларда) чоп этилган.

Диссертациянинг тузилиши ва ҳажми. Диссертация таркиби кириш, 9 та параграфни қамраб олган 3 та боб, хулоса, фойдаланилган адабиётлар рўйхати ва иловалардан иборат. Диссертациянинг ҳажми 165 бетни ташкил этади.

ДИССЕРТАЦИЯНИНГ АСОСИЙ МАЗМУНИ

Диссертациянинг **кириш** (докторлик диссертацияси аннотацияси) қисмида тадқиқот мавзусининг долзарблиги ва зарурати, республикамизда амалга оширилаётган ислоҳотлар мазмунига ҳамоҳанглиги, тадқиқотнинг республика фан ва технологиялари ривожланишининг асосий устувор йўналишларига мувофиқлиги, илмий ва хорижий илмий-тадқиқотлар шарҳи, тадқиқ этилаётган муаммонинг ўрганилганлик даражаси, диссертация мавзусининг диссертация бажарилаётган олий таълим муассасасининг илмий-тадқиқот ишлари билан боғлиқлиги, тадқиқотнинг мақсад ва вазифалари, объекти ва предмети, усуллари, тадқиқотнинг илмий янгиллиги ва

амалий натижаси, тадқиқот натижаларининг ишончлилиги, тадқиқот натижаларининг илмий ва амалий аҳамияти, уларнинг жорий қилиниши, тадқиқот натижаларининг апробацияси, натижаларнинг эълон қилинганлиги ва диссертациянинг ҳажми ва тузилиши ёритиб берилган.

Диссертациянинг **“Эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолиятининг ўзига хос жиҳатлари ва ҳуқуқий асосларининг шаклланиши”** деб номланган биринчи бобда тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишнинг махсус ҳудуди сифатида эркин иқтисодий зоналар тушунчаси ва аҳамияти, эркин иқтисодий зоналарнинг яратилиш тарихи, уларнинг тадрижий ривожланиш босқичлари таҳлил қилинган.

Шунингдек, эркин иқтисодий зоналарнинг ҳуқуқий ва иқтисодий жиҳатлари ҳар томонлама таҳлил қилиниб, ушбу иқтисодий ҳудудларга хорижий ва мустақил давлатлар ҳамдўстлиги мамлакатлари ҳамда миллий ҳуқуқшунос олимлар томонидан берилган таърифлар ўрганилган, шунингдек, халқаро конвенцияларда, хорижий мамлакатларнинг қонунчилигида ҳамда мамлакатимиз миллий қонунчилигида эркин иқтисодий зоналарга оид таърифлар ўрганиб чиқилган. Мазкур тушунчанинг тор ва кенг таърифи билан боғлиқ хусусиятлардан келиб чиқиб, шунингдек амалдаги қонун ҳужжатлари ва олимларнинг фикрлари таҳлил қилиниб, эркин иқтисодий зонага қуйидаги муаллифлик таърифи берилган:

“Эркин иқтисодий зона – давлатнинг иқтисодий ва жўгрофий жиҳатдан қулай ҳудудида ташкил этиладиган, мамлакат иқтисодиётини комплекс тарзда ривожлантирадиган ва унинг жаҳон иқтисодиётига интеграциялашувини таъминлайдиган, алоҳида имтиёзлар мажмуини ўз ичига олган режимга эга бўлган ҳамда чет эл элементи билан мураккаблашган турли хил ҳуқуқий муносабатлар амалга ошириладиган махсус ажратилган ҳудуд” дир.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ–4947-сонли Фармони билан тасдиқланган 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг “Иқтисодиётни ривожлантириш ва либераллаштиришнинг устувор йўналишлари”да (3-бўлим) фаолият кўрсатаётган эркин иқтисодий зоналар, технопарклар ва кичик саноат зоналари самарадорлигини ошириш, янгиларини ташкил этиш зарурати назарда тутилган¹.

Шу билан биргаликда, муаллиф тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишнинг махсус макон сифатида эркин иқтисодий зоналарни таснифлашнинг назарий жиҳатларини ўрганиб, жаҳон бўйлаб фаолият юритаётган эркин иқтисодий зоналарнинг турлари ва уларнинг ўзига хос жиҳатлари илмий жиҳатдан таҳлил этган. Унда ўзида турли хил кўринишдаги эркин иқтисодий зоналарни ташкил этган ҳамда уларни самарали фаолият кўрсатиши бўйича ўзига хос тажрибага эга бўлган

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги ПФ–4947-сон «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги Фармони. // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда.

давлатларни эркин иқтисодий зоналар тўғрисидаги қонунлари қиёсий ўрганилиб, Ўзбекистон Республикасида ҳам эркин иқтисодий зоналарнинг бошқа турларини ташкил этиш бўйича таклифлари илмий асослантирилган.

Хусусан, Ўзбекистон Республикасининг бугунги кундаги туристик салоҳияти ва сайёҳлик имкониятлари юқори эканлигидан келиб чиқиб, мамлакатимизда «*Эркин туристик зоналар*»ни яратиш таклифи асослаб берилди. Бундан ташқари, мамлакатимизда енгил саноат, пахта, ипак ва тери (қора кўл) хомашёлари бўйича катта захирани мавжуд эканлигини инобатга олиб, ушбу хомашёларни қайта ишлаб, экспортга йўналтирилган енгил саноат маҳсулотлари ишлаб чиқаришга ихтисослашган, шунингдек иқтисодиётнинг бошқа соҳа ва тармоқларини яна тараққий эттиришга ихтисослашган “*Алоҳида соҳага йўналтирилган эркин иқтисодий зоналар*”ни яратиш таклифи асослантирилди.

Шу билан бирга, ҳозирга келиб мамлакатимизда *комплекс эркин иқтисодий зоналар* фаолият кўрсатиб келаётган бўлсада, ушбу эркин иқтисодий маконлар эркин иқтисодий зоналарнинг бир тури сифатида қонунларда ўз аксини топмаган.

Айни вақтда, Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 25 апрелда қабул қилинган “*Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида*”ги Қонунининг 5-моддаси мамлакатимизда ташкил этиладиган эркин иқтисодий зоналарнинг барча турларини қамраб олмаганлиги боис ушбу Қонуннинг 5-моддасига тегишли ўзгартириш киритиб, уни қуйидагича баён этиш асослаб берилди. “*Ўзбекистон Республикасида эркин иқтисодий зоналар: эркин савдо зоналари, эркин ишлаб чиқариш зоналари, эркин илмий-техникавий зоналар, эркин туристик зоналар, алоҳида соҳага йўналтирилган эркин иқтисодий зоналар, комплекс эркин иқтисодий зоналар ва бошқа зоналар тарзида тузилиши мумкин*”.

Шунингдек, диссертациянинг ушбу бобида эркин иқтисодий зоналар фаолиятини халқаро ҳуқуқий тартибга солиш ва хорижий мамлакатлар қонунчилигида эркин иқтисодий зоналар фаолиятини ҳуқуқий тартибга солишнинг ўзига хос хусусиятлари атрофлича ўрганилган. Унда эркин иқтисодий зоналарни ташкил этиш ва улар фаолиятини тартибга солиш бўйича АҚШ, Европа мамлакатлари, Бразилия, Хитой, Жанубий Қорея, МДҲ мамлакатлари: Россия Федерацияси, Қозоғистон ва бошқа мамлакатларнинг эркин иқтисодий зоналар тўғрисидаги қонунчилиги қиёсий жиҳатдан таҳлил қилиниб “*Эркин иқтисодий зоналар тўғрисидаги*” Қонунга *ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида*”ги Қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш бўйича таклифлар асослантирилган.

Диссертациянинг “**Эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолияти иштирокчилари ва улар томонидан тузиладиган битимларнинг умумий тавсифи**” деб номланган иккинчи бобида Ўзбекистон Республикаси эркин иқтисодий зоналарида тадбиркорлик фаолияти иштирокчиларининг ҳуқуқий ҳолати, уларни рўйхатдан ўтказиш ҳамда эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишга оид битимларнинг ўзига хос жиҳатлари таҳлил қилинган.

“Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида”ги Қонунда ҳамда ушбу соҳадаги бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда эркин иқтисодий зона иштирокчилари жисмоний ва юридик шахс эканлиги тўғрисидаги норма мустақамланган. Лекин эркин иқтисодий зона иштирокчиларининг ҳуқуқий ҳолатини очиб берувчи нормалар ўз аксини топмаган. Муаллиф томонидан хорижий давлатларда ҳамда мамлакатимиз ҳудудларида фаолият юритиб келаётган эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириб келаётган иштирокчиларнинг ҳуқуқий ҳолати қиёсий ва илмий жиҳатдан ўрганилиб, “Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида”ги Қонунга “Эркин иқтисодий зона иштирокчиларининг ҳуқуқий ҳолати” деган алоҳида бобни киритиб, эркин иқтисодий зона иштирокчиларига тааллуқли бўлган бир неча прим моддаларни белгилаш таклифи асослаб берилди.

Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 25 апрелдаги «эркин иқтисодий зона иштирокчиларининг ҳуқуқий ҳолатини очиб берувчи норманинг мавжуд эмаслиги боис, ушбу Қонунга “*Эркин иқтисодий зона иштирокчиларининг ҳуқуқий ҳолати*” деган алоҳида бобни киритиб, эркин иқтисодий зона иштирокчиларига тааллуқли бўлган бир неча прим моддаларини белгилаш таклифи илгари сурилди. Жумладан, “Эркин иқтисодий зона иштирокчилари” номли 10¹-модданинг киритилиши илмий жиҳатдан асосланиб, “*Эркин иқтисодий зона иштирокчилари – белгиланган тартибда эркин иқтисодий зона ҳудудида рўйхатдан ўтказилган ва эркин иқтисодий зоналарнинг Дирекцияси томонидан ЭИЗ қатнашчилари реестрига киритилган тадбиркорлик фаолияти субъекти*” деган таъриф берилди

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 10 апрелдаги “Эркин иқтисодий зоналар фаолиятини ташкил этиш чоратадбирлари тўғрисида”ги Қарори асосида тасдиқланган “Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида”ги Низомни атрофлича таҳлил қилиш орқали ушбу Низомда эркин иқтисодий зона иштирокчиларига қуйидагича таъриф берилган. “ЭИЗ хўжалик фаолияти қатнашчиси (ЭИЗ қатнашчиси) – белгиланган тартибда ЭИЗ ҳудудида рўйхатдан ўтказилган ва Дирекция томонидан ЭИЗ қатнашчилари реестрига киритилган хўжалик юритувчи субъект”.

Эркин иқтисодий зона иштирокчиларининг асосий мақсади таваккалчилик асосида фойда олишга, даромад олишга қаратилган. Бу эса тадбиркорлик фаолиятининг энг асосий белгиси ва талаби ҳисобланади. Бундан ташқари, сўнгги пайтларда мамлакатимизда тадбиркорларнинг ҳуқуқлари ҳамда қонуний манфаатларини ҳар томонлама ҳимоя қилиш, уларга ўз фаолиятларини амалга оширишлари учун янада эркинликлар яратишга алоҳида эътибор қаратилаётганлиги, ушбу соҳада қабул қилинаётган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда тадбиркорларни “*Хўжалик юритувчи субъектлар*” эмас, балки “*Тадбиркорлик фаолияти субъектлари*” деган атама қўлланилиб келмоқда. Ушбу фикр-мулоҳазалардан келиб чиқиб, Низомда ўз аксини топган “*Хўжалик фаолияти қатнашчиси*” деган атамани

чиқариб ташлаб “Тадбиркорлик фаолияти субъекти” деган атамани қўллаш таклифи асослаб берилди.

Шу билан бирга, ушбу бобда эркин иқтисодий зона ҳудудида хўжалик фаолияти қатнашчиларини рўйхатдан ўтказиш тартиблари таҳлил қилинган бўлиб, эркин иқтисодий зоналар ҳудудида жойлаштириш учун инвестиция лойиҳаларини танлаб олиш ҳамда эркин иқтисодий зоналар қатнашчиларини рўйхатдан ўтказиш тартибларини янада соддалаштириш бўйича таклифлар ишлаб чиқилган.

Муаллиф томонидан эркин иқтисодий зоналар ҳудудида жойлаштириш учун инвестиция лойиҳаларини танлаб олиш ҳамда эркин иқтисодий зоналар қатнашчиларини рўйхатдан ўтказишда ва инвесторнинг тегишли соҳадаги ёки шунга ўхшаш лойиҳаларни амалга оширишдаги иш тажрибаси мавжудлигини тасдиқловчи маълумот.

Агар инвесторнинг тегишли соҳада ёки ўхшаш инвестиция лойиҳасини амалга ошириш бўйича иш тажрибаси мавжуд бўлмаса, инвестор Дирекцияга инвестиция лойиҳасини амалга оширишга жалб этаётган технологик ҳамкорлари тўғрисидаги маълумотни тақдим этиш, инвесторнинг охириги уч йилдаги молия-хўжалик фаолияти тўғрисида маълумот, шнингдек, агарда инвестиция буюртманомасини топшириш вақтида инвестор молия-хўжалик фаолиятини юритмаган ёки бир йилдан кам юритган бўлса, инвестор Дирекцияга инвесторнинг биттадан кам бўлмаган муассисининг молия-хўжалик фаолияти тўғрисидаги маълумотларни тақдим этиш тартибларини бекор қилиш эркин иқтисодий зонада рўйхатдан ўтказиш тартибларига ижобий таъсир кўрсатиши хулоса қилинган.

Бундан ташқари, барча ҳужжатлар инвестор томонидан Дирекцияга давлат ёки рус тилидаги белгиланган тартибда тасдиқланган таржимаси илова қилинган ҳолда тақдим этилиши белгиланган. Инвесторларга барча ҳужжатлар давлат тили, рус тили ёки инглиз тилида топшириш тўғрисидаги таклифларни илгари сурилиши инвесторлар учун ортиқча сансалорликларни олдини олишга ҳамда инвесторларга янада қулай шароитлар яратилишига олиб келади.

Шу билан биргаликда юридик шахснинг ёки унинг таъсисчиларининг ташкил этилганлиги, уларнинг тегишли соҳада ва ўхшаш инвестиция лойиҳасини амалга оширишда тажрибага эгаллиги тўғрисидаги маълумотларни бекор қилиш тартиби асослаб берилди.

Эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун Дирекция ва инвестор ўртасида тузиладиган инвестициялаш тўғрисидаги битини тузиш механизмларини такомиллаштириш катта аҳамиятга эга.

Тадқиқотчи томонидан “Инвестициялаш тўғрисидаги битим”ни 11-моддасидаги низоларни ҳал этиш тартибларини қайта кўриб чиқиб, унда томонлар ушбу битимнинг ижроси натижасида келиб чиқадиган низоларни ва келишмовчиликларни нафақат ўзаро музокаралар ва маслаҳатлар йўли билан, балки суд тартибида ҳал этиш механизмларини қонуний мустаҳкамлаш таклиф этилган.

Эркин иқтисодий зона ҳудудида “Инвестициялаш тўғрисида”ги битимдан ташқари, эркин иқтисодий зона иштирокчилари ўртасида бошқа турдаги шартномаларни тузиш механизмларини янада соддалаштириш бўйича таклифлар илгари сурилган. Хусусан, Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги “Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида»ги 670-1-сон Қонунини янада такомиллаштириш юзасидан таклифлар асослантирилган.

Диссертациянинг **“Эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолияти иштирокчиларига бериладиган имтиёзларнинг ўзига хос жиҳатлари”** деб номланган учинчи бобида тадбиркорлик фаолияти иштирокчилари учун бериладиган имтиёзларни кенгайтириш, эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолиятининг ҳуқуқий режимига назарий ёндашув масалалари таҳлил қилинган.

Амалдаги қонун ҳужжатлари ва олимларнинг фикрлари таҳлил қилиниб, эркин иқтисодий зоналарнинг ҳуқуқий режими, солиқ режими ва божхона режимларига қўйидаги муаллифлик таърифи берилган.

Эркин иқтисодий зоналарнинг ҳуқуқий режими – муайян жузрофий ҳудудда тадбиркорлик фаолиятини юритиш, мол-мулкларнинг муайян ҳолати ва субъектларнинг мақомига оид қонунчилик доирасида белгиланган алоҳида қоидалар, имтиёзлар, ваколатлар, ҳуқуқ ва мажбуриятлар комплекс қоидаларидир.

Эркин иқтисодий зонанинг солиқ режими – эркин иқтисодий зоналар ҳудудида тадбиркорлик фаолиятини самарали амалга оширилиши бўйича алоҳида қоидаларни ўз ичига олган солиқ имтиёзларидир.

Эркин иқтисодий зонанинг божхона режими – эркин иқтисодий зоналар ҳудудида тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун мол-мулкларни олиб кириш ва олиб чиқишда алоҳида қоидаларни ўз ичига олган божхона имтиёзларидир.

Шу билан биргаликда, ушбу бобда эркин иқтисодий зоналардаги тадбиркорлик фаолиятида солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича имтиёзларнинг аҳамияти, эркин иқтисодий зоналарда солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича муносабатларни тартибга соладиган мавжуд норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар таҳлили ва унинг умумлаштирилган натижалари баён этилган. Шунингдек, ҳозирга келиб ривожланган давлатларда самарали фаолият юритаётган эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик субъектларига тақдим этилаётган солиқ ва бошқа имтиёзларнинг ўзига хос хусусиятлари чуқур таҳлил этилган ҳолда муаллиф томонидан республикамиз эркин иқтисодий зоналарида солиқ имтиёзларини қўллаш бўйича қонунчиликни янада такомиллаштириш юзасидан таклифлар илгари сурилган.

ХУЛОСА

“Ўзбекистон Республикаси эркин иқтисодий зоналарида тадбиркорлик фаолиятини ҳуқуқий тартибга солишни такомиллаштириш”га ўрганиш ва

таҳлил қилишга бағишланган илмий тадқиқот натижасида қуйидаги таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқилди:

1. Тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишнинг мақбул режими сифатида эркин иқтисодий зонага қуйидаги илмий-доктринал таъриф ишлаб чиқилди. Эркин иқтисодий зона – давлатнинг иқтисодий ва жўғрофий жиҳатдан қулай ҳудудида ташкил этиладиган, мамлакат иқтисодиётини комплекс тарзда ривожлантирадиган ва унинг жаҳон иқтисодиётига интеграциялашувини таъминлайдиган, алоҳида имтиёзлар мажмуини ўз ичига олган режимга эга бўлган ҳамда чет эл элементи билан мураккаблашган турли хил ҳуқуқий муносабатлар амалга ошириладиган махсус ажратилган ҳудуд.

2. Маълумки, эркин иқтисодий зоналарда маҳаллий ва хорижий инвесторлар томонидан ташкил этилган корхоналар эркин иқтисодий зоналарнинг иштирокчилари сифатида фаолият юритади. Мазкур иштирокчиларнинг ҳуқуқий мақомини янада аниқлаштириш мақсадида эркин иқтисодий зона иштирокчиларининг назарий концепцияси ишлаб чиқилди. Мазкур концепцияга кўра Эркин иқтисодий зоналарнинг иштирокчилари – эркин иқтисодий зона ҳудудида тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш мақсадида рўйхатдан ўтказилган ва дирекция томонидан эркин иқтисодий зона иштирокчилари реестрига киритилган тадбиркорлик фаолияти субъекти.

3. Эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолияти – эркин иқтисодий зонада тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган ва тадбиркорлик фаолияти субъектлари реестрига киритилган иштирокчилар томонидан эркин иқтисодий зоналар ҳудуди доирасида таваккалчилик асосида фойда(даромад) олишга қаратилган ҳамда инвестициялаш тўғрисидаги битимда назарда тутилган товарлар ва маҳсулотларни ишлаб чиқариш ва қайта ишлаш, шунингдек уларни сотиш бўйича фаолият.

4. Эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолиятининг **ҳуқуқий режими** – муайян жўғрофий ҳудудда тадбиркорлик фаолиятини юритиш, мол-мулкларнинг муайян ҳолати ва субъектларнинг мақомига оид қонунчилик доирасида белгиланган алоҳида қоидалар, имтиёзлар, ваколатлар, ҳуқуқ ва мажбуриятларнинг комплекс қоидаларидир.

Эркин иқтисодий зонанинг **солиқ режими** – эркин иқтисодий зоналар ҳудудида тадбиркорлик фаолиятининг самарали амалга оширилиши бўйича алоҳида қоидаларни ўз ичига олган солиқ имтиёзларидир.

Эркин иқтисодий зонанинг **божхона режими** – эркин иқтисодий зоналар ҳудудида тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун мол-мулкларни олиб кириш ва олиб чиқишда алоҳида қоидаларни ўз ичига олган божхона имтиёзларидир.

5. Ўзбекистон Республикасининг “Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида”ги Қонунга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги қонун лойиҳаси ишлаб чиқилди. Лойиҳада Қонуннинг айрим нормаларига ўзгартиш киритиш таклифи илгари сурилди.

Хусусан, Қонунинг 1-моддасини қуйидаги мазмунда баён этиш мақсадга мувофиқ эканлиги асослаб берилди: Эркин иқтисодий зона – минтақани жадал ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш учун мамлакат ва чет эл капиталини, истиқболли технология ва бошқарув тажрибасини жалб этиш мақсадида **ташқил этиладиган**, аниқ белгиланган маъмурий чегаралари ва алоҳида ҳуқуқий тартиботи бўлган махсус ажратилган ҳудуддир.

6. Қонуннинг 4-моддасини қуйидаги мазмундаги тўртинчи банд билан тўлдириш асослантилди: Эркин иқтисодий зона мақомини муддатидан олдин тугатиш бу инсонларнинг ҳаёти ва соғлиқни сақлаш, атроф муҳитни ва табиий бойликларни муҳофаза қилиш, давлат мудофааси ва миллий хавфсизликни таъминлаш зарурати вужудга келганда, эркин иқтисодий зона ташқил этилган кундан бошлаб уч йил давомида эркин иқтисодий зона иштирокчиси сифатида бирорта ҳам юридик шахс ёки яқка тартибдаги тадбиркор рўйхатдан ўтказилмаган бўлса, уч йил давомида эркин иқтисодий зонанинг иштирокчилари томонидан инвестиция лойиҳасида таклиф этилган фаолият амалга оширилмаса, Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан амалга оширилади.

7. “Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида”ги Қонунда Ўзбекистон Республикаси эркин иқтисодий зоналарида келгусида яратилиши мумкин бўлган эркин иқтисодий зоналарнинг барча турлари кўрсатилмагани боис, қонуннинг 5-моддасини қуйидаги таҳрирда баён этиш таклифи илгари сурилди:

Ўзбекистон Республикасида эркин иқтисодий зоналар: эркин савдо зоналари; эркин ишлаб чиқариш зоналари; эркин илмий-техникавий зоналар; эркин туристик зоналар, алоҳида соҳага йўналтирилган эркин иқтисодий зоналар, комплекс эркин иқтисодий зоналар ва бошқа зоналар тарзида тузилиши мумкин.

8. Эркин иқтисодий зоналарнинг бошқарув органи бўлган Маъмурий кенгашнинг мақомини кенгайтириб ёритиш заруриятини ҳисобга олиб, Қонуннинг 21-моддасини қуйидаги тартибда баён этиш таклифи асослаб берилди:

Эркин иқтисодий зонанинг Маъмурий кенгаши – Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тузиладиган эркин иқтисодий зона фаолиятини мувофиқлаштириш ва давлат томонидан бошқариш функциясини амалга оширадиган давлат органи ҳисобланади.

9. Эркин иқтисодий зоналарнинг яна бир бошқарув органи бўлган ЭИЗларнинг Дирекцияси мақомини кенгайтирилган ҳолда ёритиш заруриятини ҳисобга олиб Қонуннинг 24-моддасини қуйидаги таҳрирда баён этиш илмий асослаб берилди:

Эркин иқтисодий зоналарнинг дирекцияси–(кейинги ўринларда Дирекция деб аталади) – эркин иқтисодий зоналар фаолиятини тезкор бошқариш учун ташқил этиладиган давлат унитар корхонаси шаклидаги юридик шахсдир.

10. “Эркин иқтисодий зоналар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига “Эркин иқтисодий зона иштирокчиларининг ҳуқуқий ҳолати” деган бобнинг киритилиши илмий асослаб берилди ва “Эркин иқтисодий зона иштирокчиси” деган нормани қуйидаги таҳрирда киритиш асослаб берилди: Эркин иқтисодий зона иштирокчилари – белгиланган тартибда эркин иқтисодий зона ҳудудида рўйхатдан ўтказилган ва эркин иқтисодий зоналарнинг Дирекциялари томонидан ЭИЗ катнашчилари реестрига киритилган тадбиркорлик фаолияти субъектларидир.

11. Қонунда эркин иқтисодий зона иштирокчиларининг ҳуқуқий мақомини тугатиш шартлари кўрсатилмагани боис, унда “Эркин иқтисодий зона иштирокчилари мақомининг тугатилиши» деган моддани киритиш ва уни қуйидаги таҳрирда баён этиш илмий асослаб берилди:

“Эркин иқтисодий зона ҳудудида тадбиркорлик фаолиятини амалга оширатган юридик ва жисмоний шахслар қуйидаги ҳолатларда эркин иқтисодий зона иштирокчиси мақомини йўқотади:

эркин иқтисодий зона мақоми тугатилганда;

эркин иқтисодий зона ҳудудида тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган юридик ёки жисмоний шахснинг фаолияти тугатилганда;

юридик шахс қайта ташкил этилганда (қўшиб юбориш, қўшиб олиш, бўлиш, ажратиб чиқариш, ўзгартириш);

эркин иқтисодий зона иштирокчисининг ўз аризаси бўйича;

эркин иқтисодий зонада фаолият кўрсатиш тўғрисидаги битимда кўзда тутилган шартлар бажарилмаганда ёки лозим даражада бажарилмаганда».

12. Ўзбекистон Республикаси эркин иқтисодий зонаси Маъмурий кенгашнинг инвестиция лойиҳаларини кўриб чиқиш ваколатини эркин иқтисодий зоналар Дирекциясига тақдим қилиш ваколатини бериш илмий асослаб берилди.

Эркин иқтисодий зоналар бошқарувини янада такомиллаштириш мақсадида Ўзбекистон Республикасида фаолият юритаётган айрим эркин иқтисодий зоналар Дирекцияси бошқарувини эркин иқтисодий зоналарни бошқариш бўйича катта тажрибага эга бўлган ҳамда хорижий мамлакатларда эркин иқтисодий зоналарни такомиллаштиришга сезиларли даражада ҳисса қўшган хорижий компанияларнинг менежерларига бериш илмий жиҳатдан асослаб берилган.

13. Ҳозирги вақтда Ўзбекистон Республикаси ЭИЗларининг ҳуқуқий режими фақатгина солиқ ва божхона имтиёзларини бериш билан чегараланади. Бу эса ЭИЗ ҳудудида соғлом инвестиция муҳити яратилишига йўл қўймайди ва инвесторларнинг қизиқиши йўқолишига олиб келади. Шу муносабат билан Англия қонунчилигига асосланган «Бир мамлакатда икки ҳуқуқ тизими» тамойили асосида замонавий бизнеснинг ўзгариб борадиган эҳтиёжларини қондиришга мослашувчан, миллий суд тизими ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар таъсиридан холи бўлишни таъминлайдиган, шунингдек эркин иқтисодий зоналар фаолиятини бевосита бошқариш мақсадини кўзламайдиган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар таъсиридан холиликин таъминлайдиган алоҳида ҳуқуқий режим яратиш мақсадга

мувофиқ. Шу муносабат билан эксперимент тариқасида «Навоий», «Жиззах», «Ангрен» эркин иқтисодий зоналарида тажриба асосида алоҳида ҳуқуқий режимни ўрнатиш мақсадга мувофиқ эканлиги асослаб берилган.

Эркин иқтисодий зоналардаги қулай инвестиция муҳити ривожланган давлатларнинг ушбу ҳудудларга нисбатан қизиқиши уйғонишининг асосий омилларидан бири эканлигини ҳисобга олиб эркин иқтисодий зоналарни ташкил этиш ва самарали бошқариш бўйича катта тажрибага эга бўлган Сингапур, Бирлашган Араб Амирликлари, Хитой, Жанубий Корея каби мамлакатларга “Навоий”, “Жиззах”, “Ангрен” эркин иқтисодий зоналарини ижара асосида топшириш илмий жиҳатдан асослаб берилди.

14. Бугунги кунда Хитой, Жанубий Корея, Сингапур, Бирлашган Араб Амирликларида фаолият кўрсатиб келаётган эркин иқтисодий зоналари ўз бренди ва нуфузига эга эканлиги, шунингдек ушбу мамлакатлар ўз эркин иқтисодий зоналарини дунё бўйлаб реклама қилиш учун алоҳида этибор қаратаётганлиги ҳолатидан келиб чиқиб, мамлакатимизда фаолият юритаётган эркин иқтисодий зоналарни дунёга танитиш ва ушбу ҳудудларга хорижий инвестициялар кириб келиш ҳажмларини янада кучайтириш мақсадида дунёнинг етакчи оммавий ахборот воситалари Euronews, BBC, SNN телеканалларида мамлакатимизда фаолият юритаётган эркин иқтисодий зоналарни реклама қилиш муҳим эканлиги илмий асослаб берилди.

Мамлакатимиз эркин иқтисодий зоналарига инвестициялар кириб келиш ҳажмини янада ошириш, эркин иқтисодий зоналар ҳудудида янада қулай инвестиция муҳитини шакллантириш ҳамда эркин иқтисодий зоналарда маҳаллий инвесторлар фаоллигини янада ошириш мақсадида киритиладиган дастлабки инвестиция ҳажмини 300 минг АҚШ долларидан 100 минг АҚШ долларига тушириш таклифи асослаб берилди.

Шунингдек, эркин иқтисодий зоналарга инвестиция киритаётган инвесторларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш, шунингдек уларга тадбиркорлик фаолиятини юритишда янада кенгрок имкониятлар тақдим этиш мақсадида солиқ имтиёзларини ҳисоблаш муддатини эркин иқтисодий зона иштирокчисини рўйхатдан ўтганлиги тўғрисидаги гувоҳномани олган вақтдан бошлаб эмас, балки тадбиркор ўз фаолиятини бошлаган вақтдан бошлаб ҳисобланиши тўғрисидаги таклиф илмий жиҳатдан асослаб берилди.

15. Инвестиция лойиҳаларини танлаб олиш учун ЭИЗ дирекциясига ҳужжатларни топшириш жараёнида инвесторнинг охириги уч йилдаги молия-хўжалик фаолияти тўғрисида маълумот тақдим этиши белгиланган. Агарда инвестиция буюртманомасини топшириш вақтида инвестор:

молия-хўжалик фаолиятини юритмаган ёки бир йилдан кам юритган бўлса, инвестор Дирекцияга инвесторнинг биттадан кам бўлмаган муассисининг молия-хўжалик фаолияти тўғрисидаги маълумотларни тақдим этади;

1 йилдан 3 йилгача хўжалик фаолиятини юритаётган бўлса, инвестор Дирекцияга ўзининг ҳақиқатда фаолият юритган даври учун молия-хўжалик

фаолияти тўғрисидаги маълумотларни тақдим этиш тўғрисидаги талаб ва тартибларини бекор қилиш мақсадга мувофиқ эканлиги асослаб берилди.

Шунингдек, барча ҳужжатлар инвестор томонидан Дирекцияга нафақат давлат ёки рус тилидаги белгиланган тартибда тасдиқланган таржимаси балки давлат, рус ёки инглиз тилидаги илова қилинган ҳолда тақдим этилиши илмий жиҳатдан асослаб берилди.

16. Иқтисодиёт тармоқларига маъмурий таъсир кўрсатишни янада қисқартириш ва бошқарувнинг бозор механизмларини кенгайтириш маъмурий ислоҳотлар концепциясининг асосий устувор йўналишларидан бири эканлигини ҳисобга олиб, ЭИЗ қатнашчиларига ер участкаси ажратиш ҳуқуқининг эркин иқтисодий зона Дирекциясига берилиши илмий жиҳатдан асослангириб берилди.

17. Эркин иқтисодий зоналар самарали фаолият кўрсатиши учун мазкур ҳудудларда хорижий мамлакатларнинг банклари, суғурта компаниялари ҳамда консалтинг марказлари фаолиятини ташкил этиш илмий жиҳатдан асослаб берилди.

Шунингдек, эркин иқтисодий зоналар атрофида ижтимоий инфрутузилмани тараққий эттириш, яъни эркин иқтисодий зона ишчилари истиқомат қилиши учун қулай турар жойлар, соғлиқни сақлаш ҳамда мактабгача таълим муассасалари, савдо иншоотлари, кўнгилочар ва дам олиш жойлари, жисмоний тарбия ва соғломлаштириш муассасаларини куриш муҳим эканлиги асослаб берилди.

18. Ҳозирги вақтда Ўзбекистонда фуқаролар билан ишлаш бўйича юридик ва жисмоний шахсларнинг мурожаатлари тизмини тубдан такомиллаштириш, ижтимоий соҳанинг барча тармоқларини ривожлантириш юзасидан халқ билан мулоқот бўйича кўнг кўламли ислоҳотлар ўтказилмоқда. Шундан келиб чиқиб, эркин иқтисодий зоналар ташкил этиладиган ҳудудлар аҳолиси фикрини ўрганиш илмий жиҳатдан асослаб берилди.

Ундан ташқари, эркин иқтисодий зоналар фаолиятини такомиллаштириш бўйича ушбу ҳудудларда фаолият юритаётган инвесторлар фикрларини танқидий ўрганиш мақсадга мувофиқ эканлиги асослаб берилди.

19. Ҳозирги вақтга келиб Ўзбекистон Республикасида ўзига хос хусусиятга эга бўлган “Нукус-фарм”, “Зомин-фарм”, “Косонсой-фарм”, “Сирдарё-фарм”, “Бойсун-фарм”, “Бўстонлик-фарм” ва “Паркент-фарм” эркин иқтисодий зоналари мамлакатмизда фармацевтика соҳасини тараққий эттириш бўйича муҳим аҳамият касб этиб келмоқда. Бироқ мамлакатимизда енгил саноат, пахта, ипак ва тери (қорақўл) хом ашёлари бўйича катта захиранинг мавжуд эканлигини инобатга олиб, ушбу хом ашёларни қайта ишлаб экспортбоб енгил саноат маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган (текстиль) эркин иқтисодий зоналарини яратиш мақсадга мувофиқ эканлиги асослаб берилди.

20. Сўнгги йилларда Ўзбекистонда туризм индустриясини ривожлантириш бўйича кўплаб ислоҳотлар амалга ошириб келинмоқда.

Туризм инфратузилмасини ривожлантириш бўйича қатор норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди. Ўзбекистон Республикасининг туризм салоҳияти юқори эканлигидан келиб чиқиб мамлакатимизнинг Бухоро, Самарқанд ва Хива шаҳарларида эркин туристик зоналарини яратиш, шунингдек Жиззах вилоятида “Зомин” эркин туристик зонасини, Наманган вилоятининг “Чортоқ” эркин туристик зоналарини яратиш мақсадга мувофиқ эканлиги асослаб берилди.

**THE SCIENTIFIC COUNCIL AWARDING OF THE SCIENTIFIC
DEGREES DSc.27.06.2017.22.01 AT TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

BOZAROV SARDOR SOHIBJANOVICH

**THE DEVELOPMENT OF LEGAL REGULATION THE BUSINESS
ACTIVITY IN THE FREE ECONOMIC ZONES OF THE REPUBLIC OF
UZBEKISTAN**

**12.00.03 – Civil law. Business law. Family law. International private
law. Family law**

**DOCTORAL (PhD) DISSERTATION ABSTRACT
ON LEGAL SCIENCES**

Tashkent – 2018

The theme of the doctoral dissertation (PhD) was registered at the Supreme Attestation Commission under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan under number B2017.2PhD/Yu50.

The doctoral is prepared at the Tashkent State University of Law.

The abstract of the dissertation is posted in three languages (Uzbek, English and Russian (abstract)) on the website of the Scientific Council (www.tsul.uz) and information portal «Zyonet» (www.zyonet.uz)

Supervisor:

Esanova Zamira Normuratovna

Doctor of Science in Law, Professor

Official opponents:

Tolibjon Umarov Abduazizovich

Doctor of science in law

Masadikov Sherzodbek Mahmudovich

Doctor of philosophy in law

The leading organization

Higher educational courses of the
General prosecutor's office
of the Republic of Uzbekistan

The defence of the dissertation will be held on ....., 2018 at _____ at the session of the Scientific Council DSc27.06.2017.Yu.22.01 at the Tashkent State University of Law. (Address:100047, Sayilgokh street, 35 Tashkent city. Phone (99871) 233-66-36; fax: (998971) 233-37-48; e-mail: info@tsul.uz).

The doctoral dissertation is available at the Information-Resource Center of Tashkent State University of Law (registered under No836), (Address: 100047, Tashkent city, A.Timur street, 13. Phone: (99871) 233-66-36).

Abstract of the dissertation submitted on December, ____ 2017.

(Registry protocol No __ on December ____ 2017).

Z.N.Esanova

Chairwoman of the Scientific Council for
awarding scientific degrees, Doctor of law, professor

N.S.Salaev

Secretary of the Scientific Council for awarding
scientific degrees, PhD, docent

N.F.Imamov

Chairman of the Scientific Seminar at the Scientific Council
for awarding scientific degrees, doctor of law,
Introduciton (Annotation of PhD dissertation)

The actuality and relevance of the dissertation theme. In recent years, the increase of tendency of creation of free economic zones, further development of external trade and investment relations in free economic zones, massive influx of direct investments and the establishment of hi-tech with new energy, as well as the increase in rate of competitive and export-based commodities cause necessity of the development and legal regulation on entrepreneurial activity in those areas. Nowadays, more than 4300 free economic zones are being operated worldwide¹.

According to the analysis, in the practise of the developed counties (USA, China, South Korea, UAE and others) the implementation of innovation the activity of free economic zones is day by day increasing. From that point of view with the aim of providing with more facilitation the participants of free economic zones the further simplification of administrative and licensing procedures, development of business activity, increase the investment attractiveness and further development of mechanism of protection the rights and lawfull interest of investors have vital importance.

Based on the trend «...creation of new and increasing the efficiency of existing free economic zones, technoparks, small industrial zones» in the Strategy of Action on five priority directions of development of the Republic of Uzbekistan for 2017–2021, approved by the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan dated on 7 February, 2017 №UP-4947 put the task on creation of more opportunities for investment in the free economic zones are operating in our country, paying special attention to stimulate foreign trade and entrepreneurial activity in these areas and posses worthy place in the world market.

The most notably, the announcement of the year 2018 by the President of the Republic of Uzbekistan «The year of support of effective business, innovative ideas and technologies» gives more importance to this thesis.

This dissertation in serve a certain extent to accomplish the tasks are provided in the law of the Republic of Uzbekistan «On free economic zones» (1996), Decree of the President of the Presdinet of the Republic of Uzbekistan «On additional measures to activate and expand the activities of free economic zones» (2016), Decree of the President of the Republic of Uzbekistan «On the establishment of free economic zones «Urgut», «Gijduvan», «Kukand», «Khazarasp» (2017), Resoluton of Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan «On measures on the organization of the activities of free economic zones» (2017), Decree of the President of the Republic of Uzbekistan «On the creation of free economic zones «Nukus-farm», «Zomin-farm», «Kosonsoy-farm», «Syrdaryo-farm», «Boysun-farm», «Bustonlik-farm» and «Parkent-farm» (2017), Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan «On additional measures to improve the activity of free economic zones and small industrial zones» (2017), Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan «On

---

¹ Special economic zones <http://www.economist.com>

measures to implement the Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan from October 25, 2017 №PP–3356 «On additional measures to improve the effectiveness of the activity of free economic zones and small industrial zones» (2018).

The connection of research with the priority directions of the development of science and technology of the republic. This thesis was carried out in accordance with the priority direction of the development of science and technology of the Republic of I. «Spiritual, moral and cultural development of a democratic and legal society, the formation of an innovative economy».

Research degree of the problem. In the international private law, free economic zones and certain issues of entrepreneurial activity in these areas were researched in the national system of law by H.R.Rakhmonkulov, O.Oqyulov, S.S.Hamroev, B.B.Toshev, B.B.Samarkhodjaev, X.T.Azizov, B.I.smoilov, S.S. Gulyamov, M.Kamalov, I.R. ustambekov and others.¹

In foreign countries free economic zones and some peculiarities of entrepreneurial activity in these areas have been researched by Susan Tiefenbrun, Thomas Farole, Tom W. Bell, Mary Jane Bolle, Brock R. Williams, Wei Ge, Andrew Cheesman, Richard Thoman, , Peter G. Warr, Douglas Zhihua Zeng, Yeow Teck Chai and Ooi Chooi Im, Fadi Abdulmoein Al Sakka, Heidi Hamed, Willemijn de Jong, Michael Engman, Osamu Onodera and Enrico Pinali, Aradhna Aggarwal, P. Pakdeenurit, N. Suthikarnnarunai Member, Jaeng, and W. Rattanawong, Hassan Hakimian, Stephen Creskoff and Peter Walkenhorst,

G.M.Kostunina, V.A.Barinova, V.A.Kotsubinskiy, A.R.Muhlisova, V.V.Ribalkin, S.I.Bahtin, O.E.Yakimova, D.M.Blagov, O.V.Florya, A.V.Gasumyanova².

However, in the research of abovementioned scientists special attention was given to the general aspects of functioning of free economic zones, while at the moment a comprehensive research of the topic is actual.

Linkage of the dissertation theme with the works of scientific research of higher institutions, where the dissertation is carried out. The dissertation research is carried out within the framework of the research plan of the Tashkent State Law University.

The aim of the research is the development of theoretical and practical proposals and recommendations and scientific conclusions on improvement of legal regulation of business activity in free economic zones of the Republic of Uzbekistan.

The task of the research:

to define the concept of free economic zones from the point of international private law and to prove the role and advantages of these territories in the developing of national economy;

---

¹ The list of scholars work is provided in the literature list of the dissertation.

² These sources are provided in the literature of the dissertation.

to comparatively analysis the regulation of entrepreneurial activity in the free economic zones in the field of business law and international private law;

to disclose of specific features of legal regulation of business activity in free economic zones of foreign countries;

to cover the legal status of participants of entrepreneurial activity in free economic zones;

to analyze problems related to the procedure of registration of enterprises in free economic zones;

to study the peculiarities of agreements on business activity in free economic zones;

to demonstrate the specificity and importance of privileges granted to the participants of free economic zones;

to develop of theoretical basis to amend to the Law of the Republic of Uzbekistan «On Free Economic Zones».

The object of the research is the system of legal relations appearing in the sphere of legal regulation of business activity.

The subject of the research is directed to study normative-legal acts in the field of legal regulation of business activity, law enforcement practices, legislation and practice of foreign countries, scientific and theoretical views, as well as view the problems arise in this sphere.

Methods of the research. In the preparation of dissertation it has been used the methods of synthesis, deductions, systemic approach, comparative-legal analysis, study of statistical and practical materials.

Scientific novelty of the research involves followings:

It is proved the proposal about the directorate of free economic zones on the decisions of the relevant administrative councils of free economic zones and small industrial zones and developed master plans for free economic zones accomplish the placement the approved investment projects and organize issuing all necessary permits for connection to the networks of the engineering and communication infrastructure in the directorate of free economic zones on the principle of «one window».

It is proved the proposal to exempt the Directorate of FEZ «Urgut», FEZ «Gizhduvan», FEZ «Kokand» and FEZ «Khazarasp» from taxes and mandatory deductions to state trust funds for the entire period of free economic zones functioning.

It is proved the proposals that the Administrative council make a desion on the selection and placement of investment projects in the free economic zones and small industrial zones.

it proved the propasol on making the decisions on the placement of economic entities realvent established criteria on the territory of the FEZ and SIZ, with the allocation of land or buildings and structures in the disposal of the

administrative council, as well as granting them the status of a participant in the FEZ and SIZ;

Practical result of the research.

The definition was developed for such concepts as «Free Economic Zone», «Participants of free economic zone», «Legal regime of the free economic zone».

Besides the «Pharmaceutical free economic zones» in the Republic of Uzbekistan it is proved the expediency of creation of «Free touristic zones», «Textile free economic zones» based in the light industry and «Single factory free zone» and their priorities.

It has been proved further simplification the procedure of submitting documents to the Directorates for the selection of investment projects for placement in the territory of free economic zones and registration of participants of free economic zones.

On the assumption that protection the rights and lawful interests of investors are great importance it has been proved that the disputes arising from the Investment agreement concluded between the Directorate and participants of free economic zones is solved not only by negotiation, but also the disputes are solved by economic court and arbitration.

It has been put forward the proposals on cancellation by the author all the requirements on presenting information confirming the existence of experience in the accomplishment of related or similar projects in the process of selection of investment projects and registration of participants for allocation in the territory of free economic zones, if the investor does not have work experience in the relevant area or similar investment project, investor should submit information about the technology partners involved in the accomplishment of the investment project,

With the aim of protecting economic rights and interests of entrepreneurs in free economic zones, as well as providing them with more conveniences it has been scientifically proved the proposal to change tax exemptions granting to participants of the free economic zone.

Particularly, the validity period of tax benefits should be calculated from the date of acceptance into operation of the manufacture facility in the territory of the FEZ, not from the date of reception of the certificate of the FEZ participant.

Besides, in order to increase the flow of domestic investment, increase of activation local investors and create a favorable investment climate in the free economic zones of the Republic of Uzbekistan, it is proved to reduce the minimum volume of investments in the FEZ from 300.000 USD to USD 100,000 in equivalent.

It has been developed a draft law «On amendments and additions to the Law «On free economic zones».

The reliability of research results. Conclusions made at the end of each chapter, as well as the general public statements, reflected in the conclusion of the

dissertation thesis, proposals developed to improve the legislative acts and law enforcement practice are based on theoretical views in civil law, business law, international private law, international documents, the legislation of foreign countries, the norms of national legislation, as well as law enforcement practice.

Reliability of the current database is determined only by the use of statistical information published in official publications, as well as the results of checked in monographic research and published works.

Besides, the practical material received during the accomplishment of probation period in the free economic zones «Navoi» in August of 2016 was used in the research paper.

Scientific and practical significance of the research results.

This research will contribute to the development of theoretical foundations of legal regulation of business activity in free economic zones, and improvement of the legislation on free economic zones. Rules are stated in dissertation, conclusions, developed proposals and recommendations are used to carry out research on this issue, improve the existing legislation on legal regulation of entrepreneurial activity in free economic zones, as well as creation of modules as «Legal regulation of activity of free economic zones», «International private law», «Investment law», «Free touristic zone in the Republic of Uzbekistan», «Pharmaceutical free economic zones» and used in the academic process in high and secondary special educational establishments are specialized jurisprudence, economy and pharmaceuticals and preparation of resources about this sphere.

The significance of practical recommendations and proposals developed as a result of the research are reflected in the lawmaking practice, in the activity of free economic zones, as well as further development of investment attractiveness, the creation of more favorable conditions for entrepreneurs are operating in free economic zones and the academic process of jurisprudence, pharmaceutical and economical educational establishments.

The implementation of research result: On the basis of the result of research on legal regulation of business activity in the free economic zones of the Republic of Uzbekistan

The proposal about the Directorate of free economic zones arrange of approved investment projects on the main plans of free economic zones and the decisions of Administrative council of free economic zones and organize the presenting of all necessary permission to the net of engineering-telecommunication infrastructure under the principle «One window» was used in the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan «On creation of free economic zones «Urgut» FEZ, «Gijduvon» FEZ, «Quqon» FEZ, «Hazorasp» FEZ» dated on 12 January of 2017 № DP-4931 (Note dated on 16 January of 2017 № MM-25/03-19 of the Agency for information support and promotion of foreign investments of the Ministry of foreign economic relations, investments and trade of the Republic of Uzbekistan). The adoption of these proposals will provide with much convenience to foreign and local investors are operating in the territory of free economic zone.

The proposal about the Directorate of FEZ «Urgut», FEZ «Gizhduvan», FEZ «Kokand» and FEZ «Khazarasp» are exempted from taxes and mandatory deductions to state trust funds for the entire period of function of free economic zones used in the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan «On creation of free economic zones «Urgut» FEZ, «Gijduvon» FEZ, «Quqon» FEZ, «Hazorasp» FEZ» dated on 12 January of 2017 № DP-4931 (Note dated on 16 January of 2017 № MM-25/03-19 of the Agency for information support and promotion of foreign investments of the Ministry of foreign economic relations, investments and trade of the Republic of Uzbekistan). Adoption of these proposals will lead to the effective functioning of one of the management bodies of the free economic zones as FEZ Directorate.

The proposal about Administrative council makes decision on selection and placement of investment projects to operate of investors in the territory of free economic zones was used in the Standard regulation «On administrative councils of free economic zones and small industrial zones in the Republic of Karakalpakstan, regions and the city of Tashkent» affirmed on the basis of Resoluituion of President of the Republic of Uzbekistan «On additional measures to improve the effectiveness of the activity of free economic zones and small industrial zones» dated on 25 October of 2017 № PR–3356. (Note dated on 16 January of 2017 № MM-25/03-19 of the Agency for information support and promotion of foreign investments of the Ministry of foreign economic relations, investments and trade of the Republic of Uzbekistan). Adoption of this proposal will increase the effectiveness of activity of free zone

Proposals about Administrative council for make a decision on placement of the land or buildings and facilities belonging to the Administrative Council as well as granting them a status of FEZ and SIZ Participants on the basis of established criteria was used in the Standard regulation «On administrative councils of free economic zones and small industrial zones in the Republic of Karakalpakstan, regions and the city of Tashkent» affirmed on the basis of Resoluituion of President of the Republic of Uzbekistan «On additional measures to improve the effectiveness of the activity of free economic zones and small industrial zones» dated on 25 October of 2017 № PR–3356. (Note dated on 16 January of 2017 № MM-25/03-19 of the Agency for information support and promotion of foreign investments of the Ministry of foreign economic relations, investments and trade of the Republic of Uzbekistan). Adoption of these proposals will increase the effectiveness of the activities of free economic zones and will create more conveniences for FEZ participants.

Approbation of the research results. The results of the research were discussed at 10 Scientific conferences, including 5 International and 10 Republican scientific-practical conferences.

Publication of research result. 30 scientific works, including scientific articles (4 foreign publications) on the theme of dissertation were published.

The structure and volume of the dissertation. The introduction of the dissertation consists of three chapters, summary, a list of references, and an appendix. The volume of dissertation is 156 pages

THE MAIN CONTENT OF DISSERTATION

The **introduction** of the thesis gives detailed explanation of the issues as: the relevance and necessity of the theme of the dissertation, the connection of research with the priority directions of the development of science and technology of the republic, a review of foreign scientific research on the theme of the dissertation, the degree of study of the problem under study, connection of the dissertation theme with the research work of the higher educational institutions, in which the dissertation, the purpose and objectives, the object and the subject, the methods of research, the scientific novelty and the practical result of the research, the accuracy of the results of the study, theoretical and practical significance of research results, their implementation and testing of the results of research, publication of research results, as well as the amount and structure of the thesis.

In the first chapter of the dissertation entitled «**The peculiarities and formation of entrepreneurial activities in the free economic zones**» it is analyzed the conception and significance of free economic zones, the history of establishment and evolution of free economic zones as the special area of accomplishing of business activity.

As well as, it has been studied the conceptions given by the foreign and domestic scientists to through the comprehensive analysis of legal and economic aspects of free economic zones.

As well as, it has been viewed notions about free economic zones are established in the international conventions, in the legal acts of foreign states and in the legislation of our country.

On the assumption of aspects are connected with wide and narrow description, as well as the analyses of ideas of many scientists and acting legal act it has been developed the conception of free economic zones.

Free economic zone – special separated area established in the economically and geographically convenient places of the country, develops the economy of the country and provide it to the integration of the world economy has legal regime includes complex of preferences and in this territory it is accomplished various relations are complicated with foreign elements.

In the chapter «The priority directions of liberalization and development of economy» (chapter 3) of Strategy of actions on five priority directions of development of the Republic of Uzbekistan in 2017-2021 affirmed in the Decree of the President of Republic of Uzbekistan on 7 February of 2017 №4947 envisaged the increase of efficiency of existing free economic zones, technoparks and small industrial zones as well as the creation new ones¹.

In addition, author studied theoretical aspects of classifying free economic zones as a special area of entrepreneurial activity, has scientifically analyzed the types and peculiarities of the free economic zones are operating around the world.

It has been scientifically founded the proposals on creation of free economic zones of different types in the Republic of Uzbekistan by comparatively studied

---

¹The Decree of the President of the Republic of Uzbekistan on 7 February of 2017, №4947 «On the strategy of action for further development of the Republic of Uzbekistan.

and viewed the laws of states (USA, China, South Korea, UAE, Russian Federation) which have peculiar experience on creation and successful operation of free economic zones.

Particularly, on the assumption of the current high tourism potential of the Republic of Uzbekistan it is proved the proposals on creation «Free Tourist Zones» in our country.

Besides, taking into account that there are large reserves of light industry raw materials as cotton, silk and leather (astrakhan fur) in our country it has been substantiated the suggestions on create the «*Textile free economic zones*» specializing in the production of export-oriented light industry productions, as well as «*Single factory free zones*» for further development of other sphere and of economy.

In addition, despite the facts that nowadays *complex free economic zones and other kinds of free economic zones* are successfully operating in the Republic of Uzbekistan it is not established in the Law «On free economic zones».

Today because of article 5 of Law «On free economic zones» of the Republic of Uzbekistan dated April 25 of 1996 doesn't not includes all types of free economic zone it is proved to explicate article 5 in the appropriate way

Free economic zone in the Republic of Uzbekistan are created in the form of free trade zone, free industrial zone, free scientific – technical zones, free touristic zones, single factory free zones, complex free economic zones.

As well as in this chapter it has been comprehensively studied the peculiarities of legal regulation of activity of free economic zone in the legislation of foreign countries on free economic zones.

It has been proved the proposals on creation the draft of law «On amendment to law «On free economic zones» by comparatively analyzed law on free economic zones of USA, Europe, Brazil, China, the South Korea and CIS countries.

In the second chapter entitled «**The legal position of participants of business activity in the free economic zones and general characteristic of transactions are concluded by participants**» the legal position and registration of participants of business activity, aspects of transactions on accomplishment of entrepreneurial activity were analyzed.

In the law «On free economic zones» and other normative-legal acts it has been established the norm about the individuals and legal entities are recognized as the participants of free economic zones. However, it is not provided the norms reflecting the legal position of participants of free economic zones.

By comparatively and scientifically analyzing the legal position of participants accomplishing business activity in the free economic zones in our country and foreign countries it has been proved to amend new chapter «*Legal position of participants of free economic zone*» to the Law «On free economic zones» of the Republic of Uzbekistan dated on April 25 of 1996.

It is scientifically proved to amend new 10¹ –article «the participants of free economic zones» and given following conception the participants of free zone

The participant of free economic zones – subjects of entrepreneurial activity registered in the free economic zone in accordance with the established procedure and included by the Directorate of free economic zones to the registration book of participants of FEZ.

Besides, in the Regulation «On free economic zones» adopted on the basis of the Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan «On measures of organization the activity of free economic zones» dated on 10 April of 2017 it was given the following concept to the participant of free economic zones.

The participants of economic activity (FEZ participant) are considered an economic entity registered in the established order in the territory of the FEZ and included by the Directorate in the register book.

However, the main goal of participants of the free economic zone is to benefit by risk and to earn income and this is the most important sign and demand of entrepreneurial activity, as well as, last years there are have been paying special attention to protect the rights and lawful interests of entrepreneurs, giving them more facilitation to carry out their activities, in addition based on trends on being used the term «subjects entrepreneurial activity» in the normative-legal acts it is put forward the proposal to cancel of using the term «*Participant of economical activity*» and use the term «*Subject of entrepreneurial activity*».

Besides, it has been analyzed the procedure of registration of business activity participants in the free economic zone and develop proposals on further simplification of procedures on selection of investment projects for the placement in the territory of free economic zones and registration of participants of free economic zones.

The proposals about the cancellation by the author all the requirements on presenting information confirming the existence of experience in the accomplishment of related or similar projects in the process of selection of investment projects and registration of participants for allocation in the territory of free economic zones;

if the investor does not have work experience in the relevant area or similar investment project, investor should submit information about the technology partners involved in the accomplishment of the investment project;

information about the financial-economic activity of investor during the last three years, as well as, if the investor in the procedure for submitting of investment project doesn't not accomplish financial-economic activity or accomplish less than a year the investor submit the information about financial-economic activity at least one of founders. Adoption of the proposals will serve as the facilitation of registration procedure for investor in the free economic zones.

In addition, on the basis of this Regulation all documents are submitted to the Directorate of free economic zones with appendix of approved translation into the state language(Uzbek) or Russian languages.

The development of proposal to submit all documents to the Directorate of free economic zones with appendix of approved translation into the state language (Uzbek), Russian or English prevents of various kind of extortion and gives the facilitation to investors.

In addition, it has been proved the cancellation of information about establishment of legal entity or his founder and the existence of experience in appropriate area or the experience on accomplishment the relevant investment projects.

The development of mechanisms on concluding the investment agreement between the Directorate and Investors in order to accomplish entrepreneurial activity and protect the rights and lawful interests of investors are great importance.

For this purpose, it is necessary to reconsider the article 11 of model investment agreement. According to this norm the disputes are arising on fulfillment of investment agreement are solved through mutual negotiations and councils. However, with the aim of full protection of rights of investors it is put forward the proposals on establishment of mechanisms to solve the disputes by economical court.

In addition, besides the investment agreement in the free economic zone, it has been put forward the proposals on simplification the mechanism of concluding other types of contracts between the participants of the free economic zone. In particular, the proposals on further improvement of the Law of the Republic of Uzbekistan of August 29, 1998 № 670-I «On the contractual-legal basis of the business entities activity» were based.

The third chapter of the dissertation entitled «**Peculiarities of benefits to the participants of entrepreneurial activity in free economic zones**» the expansion of incentives is presented to participants and theoretical approach to the legal regime of entrepreneurial activity in free economic zones was analyzed.

It has been developed the following concept of authors about the «legal regime», «tax regime» and «custom regime» of free economic zones by analyzing the acting legal acts and opinions of scientists researched in this sphere.

***The legal regime of free economic zones** – complex of rules including rights and obligations, preferences as well as authorities established in the legal acts about accomplishing the entrepreneurial activity in the free economic zones, the status of participants of FEZ and certain position of properties.*

***The tax regime of free economic zone** – is the tax preferences including special rules to accomplish effectively of entrepreneurial activity in the territory of free economic zones.*

***The custom regime of free economic zone** – is the custom preferences including special rules for import and export of property and raw materials to manufacture of goods and accomplish entrepreneurial activity in the territory of free economic zones.*

In addition, in this chapter it has been stated the significance of preferences on tax and other mandatory payments, the analyses of normative-legal acts It has been stated analyses of normative-legal acts regulating the relations on tax and other mandatory payments and their generalized results

As well as the author put forward the proposals for further development of implementation of law on application of tax preferences and other incentives by

analyzing the tax privileges and other facilitations are granting to the participants of free economic zones of developed countries.

CONCLUSION

As a result of research and analysis on the theme «The development of legal regulation of entrepreneurial activity in free economic zones of the Republic of Uzbekistan» the following proposals and recommendations were developed:

1. As an optimal regime of business activity it has been developed the following scientific and doctrinal definition to the free economic zone. Free economic zones – special separated area with legal regime (facilities, preferences and incentives) established in the economically and geographically convenient territory of the state and develop the economy of the country and providing the integration of state into the world economy as well as it is accomplished various kinds of social-legal relations are complicated with foreign element.

2. The enterprises founded by the foreign and domestic investors are operating as the participant of free economic zones. With the aim of much clarification of legal status of participants of free economic zones it has been developed the theoretical conception of participants of free economical areas.

According to this the participants of free economic zones are subjects of entrepreneurial activity registered to accomplish the business activity in the territory of free economic zones and included by the Directorate to register of participants of free economic zones.

3. The entrepreneurial activity in the free economic zone - is considered as the activity directed to receive income (profit) based on risks within the territory of free economic zones, production and sale of goods are established in the investment transaction, which carried out by participants of the business activity registered in accordance with the established procedure for carrying out entrepreneurial activities in the free economic zone

4. **The legal regime of business activity in free economic zones** – complex of rules including rights and obligations, preferences as well as authorities established in the legal acts about accomplishing the entrepreneurial activity in the free economic zones, the status of participants of FEZ and certain position of properties.

The tax regime of free economic zone – is the tax preferences including special rules to accomplish effectively of entrepreneurial activity in the territory of free economic zones.

The **custom regime of free economic zone** – is the custom preferences including special rules for import and export of property to manufacture of goods and accomplish entrepreneurial activity in the territory of free economic zones.

5. It has been developed the draft «On amendments to the Law of the Republic of Uzbekistan «On free economic zones». It has been proved to state article 1 of Law as following way. Free economic zone – is a specially designated territory with clear defined administrative boundaries and special legal regime that

is **created** to attract domestic and foreign capital, advanced technology and managerial experience for accelerated socio-economic development of the zone.

6. It is proved to add the item 4 of article 4 of Law «On free economic zones»: Early termination of existence of a free economic zone shall be allowed only when:

it is caused by the necessity to protect the life and health of people, protect nature and cultural values, provide the defense of the country and security of the state;

no single legal entity or individual entrepreneur is registered as a participant of the free economic zone within three years from the date of the establishment of a free economic zone;

no single activity is provided in the investment agreement has been conducted by the participant of free economic zone within three years from the date of the establishment of a free economic zone;

7. Because of not established all kinds of free economic zones in the law «On free economic zones» of the Republic of Uzbekistan, it has been put forward to state article 5 in the following way:

In the Republic of Uzbekistan may created the following free economic zones: Free trade zones, free industrial zones, free scientific-technical zones, free touristic zones, single factory free economic zones, complex free economic zones.

8. In connection with the necessity to elucidate widely the status of Administrative council of FEZ (one of the management organ of free economic zones) it is proved to state article 21 in the following way: The Administrative Council of the free economic zone is the state body responsible for the coordination and state management of the free economic zone established by the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan.

9. In connection with the necessary to elucidate widely the status of Directorate of FEZ (one of the management organ of free economic zones) it is proved to state article 24 in the following way: The Directorate of free economic zones (hereinafter referred to as «the Directorate») – is a legal entity in the form of a state unitary enterprise, established for the operational management of the free economic zones.

10. It has been scientifically proved to add new chapter «Legal status of participants of free economic zones» to the Law of the Republic of Uzbekistan «On free economic zones» and scientifically based to add norm as «Participants of free economic zone»: The participant of free economic zones – subjects of entrepreneurial activity registered in the free economic zone in accordance with the established procedure and included by the Directorate of free economic zones to the registration book of participants of FEZ.

11. Because of not established the conditions of termination of legal status of participants of free economic zones it is proved to amend new article «the termination of legal status of participants of free economic zone»

«Legal entities and individuals are accomplishing an entrepreneurial activity in the free economic zone shall lose the status of a participant of free economic zone in the following cases:

when the status of the free economic zone is terminated;
termination the activity of legal entities or individuals accomplishing the business activity in the territory of free economic zone;
reorganization (merger, acquisition, division, separation, change) of a legal entity;
at the request of a member of the Free Economic Zone;
Failure or not improper fulfillment of the terms provided in the investment agreement in the free economic zone

12. It is scientifically analyzed to transfer the authority on consideration of investment projects of Administrative council to the Directorate of free economic zones of free economic zones. In addition, with the aim of further improvement of management of the FEZ, it is necessary to provide the management of some free economic zones of the Republic of Uzbekistan to the managers from foreign companies having vast experience in the management of FEZ and made significant contribution to improve the FEZ in many foreign countries.

13. Currently, the legal regime of the FEZ of the Republic of Uzbekistan is limited to granting only tax and customs preferences that do not allow the formation of a healthy investment environment in the FEZ territory and leads to a loss of the interests of investors. In this regard, there is a need to establish a separate legal regime based on the principle of «two systems in one country», based on English law, which has the flexibility and adaptability to meet the changing needs of modern business, ensure isolation from the national judicial system and the impact of law enforcement agencies of the country, and the impact of everyday regulatory acts that do not have a direct relationship to the regulation of FEZ activities. In this regard, as an experiment, it is put forward to establish «special legal regime» in the territories of the free economic zone «Navoi», «Djizak» and «Angren», as these zones have been operating for many years.

On the assumption that the most favorable regime of FEZ is also the main factor of attraction of attention and interest of foreign states to FEZ it has been scientifically based to conclude a «lease agreement» to manage of free economic zone «Navoi», «Djizak» and «Angren» with countries Singapore, UAE, China, South Korea, Canada, Australia.

14. At the same time, it should be noted that the FEZ of Dubai, China, Korea, and Singapore formed their brand (image) as a favorable international investment oasis through the implementation of an advertising campaign. With the aim of organize a large-scale advertising campaign about FEZ of the Republic of Uzbekistan and increase the volume of flowing investment it has been proved the necessity to advertise free economic zones operating in our country in the leading mass media of the world as Euronews, BBC, CNN.

15. At present, in the FEZ of the Republic of Uzbekistan, investors are granted tax privileges for a period of 3 to 10 years, depending on the volume of investments made to the free zone. The minimum amount of investments to be made is 300 thousand US dollars in equivalent. However, taking into account the current situation of the development of entrepreneurship and the country's market infrastructure, this minimum amount of applying investment in the rate of 300,000

USD due to its importance is very high for local investors that are considered as an obstacle to invest to free areas by domestic investors. In order to increase the flow of domestic investment, increase of activation local investors and create a favorable investment climate in the free economic zones of the Republic of Uzbekistan, it is advisable to reduce the minimum volume of investments in the FEZ from 300.000 USD to USD 100,000 in equivalent.

The next disadvantage of the taxation order in the FEZ is the period for calculating tax benefits. As a rule, the beginning of the validity period of tax benefits is calculated from the date of receipt of the certificate of registration of the FEZ participant issued by the FEZ Directorate. Since many FEZs in the country were created recently and the infrastructure is only developing, as well as taking into account the fact that many investors need appropriate time to set up their production. With the aim of protection the rights and lawful interests of investors and granting them wide facilitation it has been scientifically proved to change the period for calculating the effect of tax benefits by determining the calculation from the date of the start of the production of goods by the SEZ participants.

16. In the process of selection of investment projects for placement on the territory of FEZ and registration of FEZ participants, the investor submits to the Directorate a completed investment application for the location of production in the territory of the FEZ with an annex to it:

- information on the availability of state registration of a legal entity (investor) or other document confirming the activity of this investor;

- business plan of the proposed investment project;

- information confirming the existence of the investor's experience in the relevant sphere and / or the implementation of similar investment projects (if any);

- information on financial and economic activities of the investor for the last three years

In the absence of experience in the relevant field and in the implementation of similar investment projects, the investor submits to the Directorate information on the technology partners involved in the implementation of the investment project.

If at the time of filing an investment application the investor:

- carries out economic activities from 1 to 3 years, the investor submits to the Directorate information on financial and economic activities for the actual time of their activities;

- did not carry out financial and economic activities or carried out it for less than a year, the investor submits to the Directorate information on the financial and economic activities of at least one founder of the investor.

Given that entrepreneurial activity is based on risk, the existence of experience in a particular sphere does not matter and does not guarantee achievement of success in production, organization of the business as a whole.

On this basis, the above requirements are considered inadequate to the requirements of the time and creating obstacles for attracting a large flow of investors. It is proved to cancel abovementioned requirements.

In addition, the availability of the requirement to transfer all relevant documents attached by the investor to the state or Russian language is considered a difficult registration process.

In addition, the availability of the requirement to transfer all relevant documents attached by the investor to the state or Russian language is considered a difficult registration process.

This leads to unnecessary costs of money and investor time. Since English is considered to be the main international language, it is scientifically based to cancel the requirement to translate the provided documents into the state or Russian language, if these documents are presented in English.

17. One of the most problematic issues in the FEZ is the procedure for obtaining a land plot. The land plots on the territory of the FEZ are under the direct control of the regional khokimiyats and are provided by the khokims of the relevant regions to the FEZ participants on the basis of the decision of the Administrative Council of FEZ. Taking into account the need to further reduce the administrative influence on the economic sectors and expand the market management mechanisms envisaged as one of the priority direction of the Concept of Administrative Reform, the right to provide land plots allocated for the FEZ enterprises should grant to the Directorate of FEZ.

18. In order to effectively operate of free economic zones, the necessity of establishment of the activities of banks, insurance companies and consulting centers of foreign countries has been proved. It was also scientifically based the development of social infrastructure around free economic zones, such as the creation of comfortable accommodation, healthcare, preschool educational establishments, shopping facilities, leisure and recreational facilities, and physical education and healthcare facilities for free economic zones participants.

19. Currently, in Uzbekistan it is carrying out reforms aimed at completely improvement the system of work with the appeals of individuals and legal entities, introduction of new effective mechanisms and methods for establishing an open dialogue with the population, as well as studying the opinion of the population on the development of all sectors. In this regard, it is put forward the proposal about necessary to study the opinions and interests of the local population before creating new free economic zones. Besides, it is considered as expedient to study the opinions of investors on the improvement of FEZ by conducting sociological surveys and other methods of study. This procedure is aimed at critical study and the creation of new ideas and strategies for improving the activities of FEZ.

20. By now free economic zones «Nukus-farm», «Zomin-farm», «Kosonsoy-farm», «Sirdaryo-farm», «Boysun-farm», «Bustonlik-farm» va «Parkent-farm» have considerable meaning to develop the pharmaceutical industry in the country. However, by considering the availability of large reserves of light industry, cotton, silk and leather (karakul) raw materials in our country, it is proved the proposal on creation of textile free economic zones manufacturing textile productions oriented to export.

21. In recent years, many reforms have been implemented in Uzbekistan to develop the tourism industry. A number of normative and legal documents on

tourism infrastructure development have been adopted. Based on the high tourism potential of the Republic of Uzbekistan it has been proved the creation of free tourist zones in **Bukhara, Samarkand and Khiva**, as well as to create free touristic zone «Zamin» in Jizzakh region and free touristic zone «Chortok» in Namangan region.

**НАУЧНЫЙ СОВЕТ DSc.27.06.2017.Yu.22.01 ПО ПРИСУЖДЕНИЮ
УЧЕНЫХ СТЕПЕНЕЙ ПРИ ТАШКЕНТСКОМ
ГОСУДАРСТВЕННОМ ЮРИДИЧЕСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ**

**ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

БОЗАРОВ САРДОР СОХИБЖОНОВЧИ

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СВОБОДНЫХ
ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОН**

**12.00.03 – Гражданское право. Предпринимательское право.
Семейное право. Международное частное право**

**АВТОРЕФЕРАТ ДОКТОРСКОЙ (PhD) ДИССЕРТАЦИИ
ПО ЮРИДИЧЕСКИМ НАУКАМ**

Ташкент-2018

Тема докторской диссертации зарегистрирована Высшей аттестационной комиссией при Кабинете Министров Республики Узбекистан за номером В2017.2.DSc/Уу37.

Диссертационное исследование выполнено в Ташкентском государственном юридическом университете.

Автореферат диссертации размещен на трех языках (русском, узбекском и английском (резюме)) на веб-сайте Научного совета (www.tsul.uz) и Портале Информационной образовательной сети «ZiyoNET» (www.ziyo.net).

Научный руководитель	Эсанова Замира Нормуратовна
Официальные оппоненты:	Умаров Толибжон Абдуазизович доктор юридических наук, доцент
	Масадиков Шерзодбек Махмудович доктор юридических наук
Ведущая организация:	Высшие учебные курсы Генеральной прокуратуры Республики Узбекистан

Защита диссертации состоится «__» _____ 2018 года в __:__ часов на заседании Научного Совета DSc.27.06.2017.Уу.22.01 при Ташкентском государственном юридическом университете (Адрес: 100047, г.Ташкент, улица Сайилгох, 35. Тел.: (99871) 233-66-36; факс: (998971) 233-37-48; e-mail: info@tsul.uz).

С докторской диссертацией (DSc) можно ознакомиться в Информационно-ресурсном центре Ташкентского государственного юридического университета (зарегистрирована за № ____). (Адрес: 100047, г.Ташкент, ул. А.Тимура, 13. Тел.: (99871) 233-66-36).

Автореферат диссертации разослан «__» _____ 2018 года.
(протокол реестра № ____ от «__» _____ 2018 года).

Н.С.Салаев
Председатель Научного совета по присуждению ученых степеней, доктор юридических наук, профессор

У.А.Тухташева
Секретарь Научного совета по присуждению ученых степеней, доктор юридических наук, доцент

Н.Ф.Имомов
Председатель научного семинара при Научном совете по присуждению ученых степеней, доктор юридических наук, доцент

ВВЕДЕНИЕ (Аннотация докторской диссертации)

Эълон қилинган ишлар рўйхати Список опубликованных работ List of published works

I бўлим (I часть; I part)

1. Бозаров С.С. Ўзбекистон Республикасида эркин индустриал-иқтисодий зоналар фаолиятининг ҳуқуқий тартибга солиниши // Ўзбекистон Республикаси Олий суди ахборотномаси. – Тошкент, 2010. – №5. – Б. 37-39 (12.00.00; № 8).

2. Бозаров С.С. Эркин иқтисодий зоналар: имтиёзлар, ҳуқуқий кафолатлар // Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди ахборотномаси – Тошкент, 2011 – №2. – Б. 39-41 . (12.00.00; №3).

3. Бозаров С.С. Эркин иқтисодий зоналар халқаро хусусий ҳуқуқнинг субъекти сифатида Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди ахборотномаси – Тошкент, 2011 – №10. – Б. 39-42. (12.00.00; №3).
4. Бозаров С.С. Эркин иқтисодий зоналарнинг тадрижий ривожланиши ва ҳуқуқий тартибга солишнинг қиёсий таҳлили // Фалсафа ва ҳуқуқ журнали – Тошкент, 2011. – №1. – Б. 59-61 (12.00.00; №3).
5. Бозаров С.С. Правовые основы осуществления предпринимательской деятельности в свободных экономических зонах Республики Узбекистан // Право и жизнь. – Москва, 2016. – №215(5) - 216(6)
6. Бозаров С.С. Некоторые вопросы правовой природы и режима свободных экономических зон // Ўзбекистон қонунчилиги таҳлили – Тошкент, 2016. – №1. – Б. 70-73 (12.00.00; №9).
7. Бозаров С.С. Эркин иқтисодий зоналарда тадбиркорлик фаолияти иштирокчиларининг ҳуқуқий ҳолати // Демократлаштириш ва инсон ҳуқуқлари – Тошкент, 2016 - №2. – Б.39-41(12.00.00; №9)
8. Бозаров С.С. Эркин иқтисодий зоналар – тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишнинг мақбул режими // Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди ахборотномаси – Тошкент, 2016 – №3. – Б. 39-42. (12.00.00; №3)
9. Bozarov S.S. Free economic zones – development of economic cooperation between Republic of Korea and Republic of Uzbekistan // Ўзбекистон қонунчилиги таҳлили – Тошкент, 2016. – №4. – Б. 83-85 (12.00.00; №9).
10. Бозаров С.С. Правовое регулирование предпринимательской деятельности в свободной экономической зоне «Навои» Республики Узбекистан // Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасининг Олий ўқув курслари Ахборотномаси – Тошкент, 2016. – №4. – Б. 53-55 (12.00.00; №11).
11. Бозаров С.С. Правовое положение государства как участника деятельности свободных экономических зон // Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди ахборотномаси – Тошкент, 2016 – №9. – Б. 72-77. (12.00.00; №3)
12. Bozarov S.S. The legal bases of investment activity in the free economic zones of the Republic of Uzbekistan. International Journal of Advanced Research, – India, April 2016, Volume 4, Issue 4, 1388-1391. – Б. 1388-1391. (Impact factor № 6.118 – Index Copernicus – 56.43.)
13. Бозаров С.С. Эркин иқтисодий зоналар: уларнинг ҳуқуқий жиҳатлари // Ҳуқуқ ва бурч. – Тошкент, 2017 – №1. – Б. 52. (12.00.00; № 2)
14. Bozarov S.S. The tendency of development of free economic zones in the Republic of Uzbekistan // Жамият ва бошқарув. – Тошкент, 2017 – №1. – Б. 133-136. (12.00.00; №6)
15. Бозаров С.С. Совершенствование законодательства правового регулирования предпринимательской деятельности в свободных экономических зонах Республики Узбекистан // Ўзбекистон Республикаси Олий Ҳўжалик суди ахборотномаси – Тошкент, 2017 – №2. – Б. 76-80. (12.00.00; №3)

16. Bozarov S.S. Legal aspects of activity of special industrial zone «Jizzakh» of the Republic of Uzbekistan // Сборник научных статей. Политика. Государства и право. Современные проблемы и перспективы развития. – Варшава, 2016. – Б. 28-30.

17. Бозаров С.С. Жанубий оролбўйи худудларини тараққий этишида эркин иқтисодий зоналар // Жанубий орол бўйи археологияси, этнографияси, тарихи ва тарихшуносликнинг долзарб масалалари. Халқаро илмий-назарий анжуман материаллари тўплами – Нукус, 2016. – Б. 84-86.

18. Бозаров С.С. Ўзбекистонда тадбиркорлик фаолияти субъектларининг ҳуқуқий маданиятини ошириш ва уларни ҳуқуқий ахборот билан таъминлаш масалалари // Юксак ҳуқуқий маданият – ривожланган демократик ҳуқуқий давлат куришнинг асоси: миллий тажриба ва халқаро амалиёт. Халқаро конференция материаллари тўплами – Тошкент, 2016. – Б. 155-164.

19. Bozarov S.S. Perspective of development of business activity in the free economic zones of the Republic of Uzbekistan // Ташқи иқтисодий фаолиятни ҳуқуқий тартибга солишнинг долзарб масалалари. // Республика илмий-амалий конференцияси – Тошкент, 2017. – Б. 84-89

20. Бозаров С.С. Ўзбекистон Республикаси эркин иқтисодий зоналарида меҳнат муносабатларининг ҳуқуқий тартибга солиниши // Ўзбекистон Республикасининг меҳнат кодекси: ютуқлари ва такомиллаштириш истиқболлари. Республика илмий-амалий конференция материаллари тўплами – Тошкент, 2016. – Б. 155-161

21. Бозаров С.С. Ўзбекистон Республикасида эркин иқтисодий зоналар фаолиятининг ҳуқуқий асосларини такомиллаштиришнинг муаммолари. // Ёш олимлар ва талабалар тадқиқотларида солиқ тизимини ислоҳ қилишнинг илмий асослари. Республика илмий-амалий конференцияси тўплами. – Тошкент, 2012. – Б. 57-59.

22. Бозаров С.С. Эркин иқтисодий зоналар – мамлакатимиз иқтисодиёти тараққий этишининг муҳим омили сифатида // Ўзбекистонда мустақиллик йиларида эришилган ижтимоий-иқтисодий ютуқлар: назария ва амалиёт. // Республика илмий-назарий конференция материаллари тўплами – Тошкент, 2016. – Б. 369-378

23. Ўзбекистонда тадбиркорлик фаолияти субъектларининг ҳуқуқий ахборот билан таъминлаш масалалари // Национальная система обеспечения надежной защиты прав и свобод человека в Узбекистане: достижения за годы независимости. Материалы международной конференции – Ташкент, 2016. – Ст. 422-430

24. Бозаров С.С. Ўзбекистон Республикасида эркин иқтисодий зоналар фаолиятини тартибга солишнинг ҳуқуқий жиҳатлари // Халқаро хусусий ҳуқуқнинг долзарб муаммолари. Илмий амалий конференция материаллари тўплами – Тошкент, 2010. – Б. 263-266.

25. Бозаров С.С. Эркин иқтисодий зоналарнинг моҳияти, мақсадлари ва фаолиятининг ҳуқуқий асослари // Тошкент давлат юридик институти ахборотномаси – Тошкент, 2010 – №5. – Б. 57-59.

26. Бозаров С.С. Ўзбекистон Республикаси «Навоий» эркин индустриал-иқтисодий зонасида инвестиция фаолиятини ҳуқуқий тартибга солиш // Актуальные проблемы гражданского права. Материалы международной научно-практической конференции посвященной 85-летию академика Рахманкулова Х.Р.

27. С.Бозаров – Ўзбекистон Республикаси эркин иқтисодий зоналар фаолиятини фуқаролик ҳуқуқий тартибга солиш // Фуқаролик ҳуқуқини такомиллаштиришнинг долзарб масалалари – Тошкент, 2015. – Б. 472-476.

28. Бозаров С.С. Ўзбекистон Республикаси эркин иқтисодий зоналарида тадбиркорлик фаолиятини янада такомиллаштиришнинг ўзига хос жиҳатлари // Фермер хўжаликларнинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш муаммолари. // Давра суҳбати тўплами. – Тошкент, 2016. – Б. 99-106.

29. Бозаров С.С. Эркин иқтисодий зоналар – тадбиркорлик фаолияти таракқий этишининг ўзига хос ҳудуди сифатида // Тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш ва хусусий мулкни ҳимоя қилиш тизимини янада такомиллаштиришнинг назарий ва амалий масалалари. // Республика илмий-амалий конференция материаллари тўплами. – Тошкент, 2017. – Б. 386-392

30. Innovative development of free economic zones of the Republic of Uzbekistan // Тил билганга кенг дунё. Юридик фанлар йўналишида инглиз тилида илмий мақолалар тўплами – Ташкент, 2018, – Б. 5-11

